

μημίωσιν εἰπεῖν, ὅτι ὁ δῶνα υἱὸς ἐμός ἐστιν, οὐ δύναται θέ-
σιν συστήσαι. [Sch. h. III. 63.]

διὰ προκουράτωρος] Σημείωσαι ἐκ τῆς διατάξεως,
ὅτι δυνατὸν καὶ διὰ προκουράτωρα^{c)} κινεῖσθαι τὴν περὶ τῆς
τύχης ἐλευθερίας ἀγωγήν. [Sch. i. III. 63.]

μθ'. Ἐάν τις κατὰ βίαν καταστῆ ἐν νομῇ δου-
λείας, οὐκ ἀναγκάζεται ἀπὸ τῆς ἀποδείξεως, ὅτι ἐλευθε-
ρός ἐστιν, ὡς περὶ οἱ καθόλου ἀπὸ νομῆς δουλείας ἀνα-
φωνοῦντες εἰς ἐλευθερίαν κατὰ τὸ νθ'. κεφ. ἐπειδὴ
οὐδὲ νομὴ ἐστὶν αὕτη, ἣν κατὰ βίαν ἔσχεν ὁ λέγων
ἑαυτὸν δεσπότην· μόνον μέντοι εἰ δείκνυται, ὅτι πρὶν
κατασχεθῆναι οὗτος εἰς νομὴν δουλείας ἐνέμετο τὴν
ἐλευθερίαν.

ἔάν τις κατὰ βίαν] Ὁ κατὰ βίαν δουλεύων οὐκ
ἀναγκάζεται δεῖξαι, ὅτι κατὰ βίαν δουλεύει καὶ ἐλεύθερός
ἐστίν, ἀλλ' ὅτι ἐν νομῇ τῆς ἐλευθερίας ἢ τὸ πρῶτον χωρὶς
δόλου. ὡς γὰρ κείται βιβ. ζ'. tit. ιδ'. διατ. ζ'. ἤτοι βιβ. μη.
tit. ι'. κεφ. ιγ'. καὶ tit. ις'. διατ. ε'. καὶ ις'. καὶ κα'. ἤτοι
tit. κβ'. τοῦ μη'. βιβ. ὁ ἔλαον τινὰ εἰς δουλείαν αὐτὸς βα-
ρεῖται ταῖς ἀποδείξεσιν· εἰ καὶ, ὡς δηλοῖ ἡ κ'. διατάξις τοῦ
παρόντος tit. ὁ λεγόμενος καταδουλοῦσθαι, ἐν νομῇ δουλείας
ἐστὶ, καὶ ἀναβῶν εἰς ἐλευθερίαν, αὐτὸς τότε τῇ ἀποδείξει
βιβνυται, καὶ ὀφείλει δεῖξαι, ὅτι ἐλευθερός ἐστι. καὶ ση-
μείωσαι τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ ἐναγόμενος περὶ τύχης, εἰ μὲν
ἐν νομῇ δουλείας ἐστίν, αὐτὸς ἀναγκάζεται δεῖξαι, ὅτι εὐγε-
νὴς ἐστίν· εἰ δὲ ἐν νομῇ ἐλευθερίας ἐστὶ, τότε ὁ ἐνάγων
αὐτῷ ὀφείλει δεῖξαι, ὅ διαβεβαιούται, κἂν ὁ ἄνωγ
ἐστὶ, κατὰ τὴν γενικὴν διαίρεσιν τῆς ις'. διατ. τοῦ παρόντος
tit. ἤτοι κεφ. γ'. [Sch. k. III. 63. sq.]

Ἐῴρηται τοῦτο αὐτὸ καὶ ἐν τῷ κ'. διγ. τοῦ α'. tit. τοῦ
κβ'. βιβ. ὅτι οὐκ ἐστὶ τοῦτο νομὴ δουλείας, τὸ κατὰ βίαν ἐν
δουλείᾳ τινὰ κατασχεθῆναι, οὐδὲ ὑποβάλλει αὐτὸν τοῦτο τῷ
βίαι τῷ περὶ τῶν ἀποδείξεων τῆς τύχης. ὅτι δὲ ὁ ἀπὸ ἄλ-
λης νομῆς εἰς ἄλλην ἀναφωνῶν, τοιούτων, ἀπὸ δουλείας εἰς
ἐλευθερίαν, τῇ ἀποδείξει βιβνυται, εῴρηται ἐν τῷ εδ'. cc) διγ.
τοῦ αὐτοῦ βιβ. [Sch. k. III. 64.]

ἀναφωνοῦντες εἰς ἐλευθερίαν] Τοῦ Νικαέως.
Ζῆτει βιβ. μη'. tit. κ'. κεφ. κα'. ὁ φησὶν· Ὁ ἀπὸ δουλείας
ἀναφωνῶν εἰς ἐλευθερίαν αὐτὸς βιβνυται τῇ ἀποδείξει. ἔάν
δὲ τις τὸν ἐλευθερὸν εἰς δουλείαν ἔλκη, πάλιν αὐτὸς τοῦτο
ἀποδείκνυσιν. εἰν δὲ κατὰ δόλον ἐστὶν ἐλευθερός, ὁ δουλα-
γωγόμενος εἰ δοκῇ ἐν δουλείᾳ εἶναι· οὔτε γὰρ, φησὶν, ὁ
δόλος αὐτοῦ ὀφείλει ἀναβῆναι αὐτῷ. [Sch. l. III. 64.]

γ'. Ὁ ἐνάγων περὶ δεσποτείας βιβνυται τῇ ἀπο-
δείξει· καὶ ὁ ἐναγόμενος μετὰ τὴν τοῦ ἐνάγοντος
ἀπόδειξιν λέγων, ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἐτέρας αἰτίας εἶναι
δεσπότην, ἀναγκάζεται τὴν αἰτίαν ἐκείνην, ἐξ ἧς
φησὶν ἑαυτὸν εἶναι δεσπότην, ἀποδείξαι.

ὁ ἐνάγων περὶ δεσποτείας] Ἀντιγράφη ἡ διατάξις
πρὸς τινὰ δικαζόμενον μετὰ ἀδελφῶν ἐμαγνιπτῶν λεγόντων
δορεῖν εἰληφέναι παρὰ τοῦ κοινοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ λέγει
οὕτως· Ἐἴτε νέμεσθε τὰ κτήματα, ἀπερὶ παρὰ τοῦ κοινοῦ
πατρὸς αὐτοῖς οἱ ἀδελφοὶ ἐμαγνιπτατοὶ δωρηθῆναι φιλονει-
κοῦντες τὴν ἰν ἴν κινούσιν, αὐτοῖς ἐπὶ κείται ἐξ ἀνάγκης ἡ
τοῦ προαχθέντος ἀπόδειξις· εἴτε αὐτῶν ταῦτα τὰ κτήματα
ἴσκαει ἐκ τοῦ ὑμετέρου πατρὸς αὐτοῖς δωρηθέντα κρατου-
των, ὑμεῖς κληρονόμοι γενόμενοι τοῦ πατρὸς ἐνάγετε, ἵνα
τὴν ἐνάγωγὴν ὑμῶν μὴ συνίστασθαι ἀποδείξαι, πῶθεν ἐγέ-
νοντο δεσποταί, ζήτησεως ἀνακλιπύσεως διδάξει ἀναγκάζον-
ται. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. μὴ θανατώσεως δὲ ἀκουσῶν,
ὅτι ὁ ἐναγόμενος βιβνυται ἀποδείξαι. καὶ γὰρ ἀπὸ σπανίων
θεμάτων συμβαίνει καὶ τὸν ἐναγόμενον βιβνυθῆναι ἀποδείξει,
ὡς ἡ α'. διατάξις τοῦτο τοῦ tit. ἐδίδαξεν. ἀνάγνωθι καὶ τὸ
ιβ'. διγ. τοῦ γ'. tit. τοῦ κη'. βιβ. ἵνα δὲ μὴ εὐρεθῆ ἐναν-
τίον τοῖς πολλαχοῦ κειμένοις, καὶ μάλιστα ἐν τούτῳ τῷ tit.

actis intervenientibus dixero, illum filium meum esse,
non posse inde adoptionem constitui.

2) per procuratorem] Nota ex constitutione,
quaestionem de statu libertatis etiam per procuratorem
exerceri posse.

XLIX. Si quis per vim¹⁾ in possessione servi-
tutis constitutus sit, non cogitur ipse probare, se
liberum esse, sicuti generaliter ii, qui ex possessione
servitutis in libertatem proclamant²⁾, iuxta cap. 54.
quia nec possessio ea est, quam vi obtinuit is, qui
se dominum dicit: si modo probetur, prius quam in
possessione servitutis detineretur, in possessione liber-
tatis fuisse.

L. 15.
C. IV. 19.

1) si quis per vim] Qui per vim servit, non
compellitur probare, se per violentiam servire, seque
liberum esse, sed in possessione libertatis primum fuisse
sine dolo. Nam, ut est in lib. 7. tit. 14. const. 7. seu
lib. 48. tit. 10. cap. 13. et tit. 16. const. 5. et 16. et 21.
sive tit. 22. lib. 48. qui aliquem in servitutem trahit,
ipse onus probationis subit: quamquam, ut ostendit
const. 20. huius tit. qui in servitutem redactus esse di-
citur, in possessione servitutis est, et in libertatem
proclamans ipse tunc onus probationis subit, et osten-
dere debet, se liberum esse. Et nota differentiam, quod
qui de statu convenitur, si quidem in possessione ser-
vitutis sit, ipse probare compellitur, se ingenuum esse:
si vero in possessione libertatis sit, tunc qui cum eo
agit, probare debet, quod asseverat, sive reus, sive
actor sit, secundum generalem divisionem constitutio-
nis 16. huius tit. seu cap. 50.

Hoc quoque dicitur dig. 20. tit. 1. lib. 22. eum, qui
vi in servitute detinetur, non videri in possessione ser-
vutis esse, neque hoc imponere ei onus probandi sta-
tum. Eum vero, qui ex alia possessione in aliam pro-
clamat, hoc est, ex servitute in libertatem, probatione
onerari, dicitur dig. 64. eiusdem libri.

2) in libertatem proclamant] Nicaei. Quare
lib. 48. tit. 20. cap. 21. quo dicitur: Qui ex servitute
proclamat in libertatem, ipse onus probandi sustinet.
Si quis autem liberum hominem in servitutem trahat,
ipse rursus hoc probat. Sed si per dolum in libertate
est, qui in servitutem vindicatur, adhuc videtur esse
in servitute: neque enim, ait, dolus suus ei prodesse
debet.

L. Qui de dominio agit¹⁾, onus probandi susti-
net: et reus post actoris probationem dicens, se ex
alia causa dominum esse, causam illam, ex qua se
dominum esse dicit, probare compellitur.

L. 16.
C. eod.

1) qui de dominio agit] Haec constitutio re-
scribit cuidam, qui litigabat cum fratribus emancipatis
dicentibus, se donationem accepisse a patre communi,
eiusque verba haec sunt: Sive possidetis praedia, quae
a patre communi sibi fratres emancipati donata con-
tendentem vindicant, ipsis incumbit ex necessitate facti
probatio: sive ipsis ea praedia quasi a patre vestro
sibi donata tenentibus, vos heredes constituti patris pe-
titis, ut intentionem vestram non consistere approbent,
unde domini facti sint, emergente quaestione docere
compelluntur. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Nec mireris
audiens, reum onus probationis sustinere. Etenim per-
raro accidit, ut reo onus probandi imponatur, ut const. I.
huius tit. docuit. Lege et dig. 12. tit. 3. lib. 28. Ne au-
tem hoc pugnare videatur cum his, quae pluribus locis
dicuntur, et maxime in hoc tit. const. 2. postquam actor
probaverit, se heredem esse, finge, possessorem cogi

c) Malim προκουράτωρος. Fabr. προκουράτωρα. cc) Lege νθ'. 54.

ἐν τῇ β'. διατ. μετὰ τὰς ἀποδείξεις τοῦ ἐνόγοντος, ὅτι κληρονομος ἐστὶ, τότε θεμάτισον ἐκείνον ἀναγκάζεσθαι δεῖξαι τὴν ἴδιαν νομίην, ὡς ἐτέρωθεν λέγοντα ἑαυτὸν εἶναι δεσπότην. [Sch. m. III. 64. sq.]

L. 17. C. IV. 19. να'. Ἡ λέγουσα ἑαυτὴν ἐξ εὐγενοῦς μητρὸς δ) τεχθῆναι, ὀφείλει τοῦτο ἀποδείξαι· οὐδὲ ε) γὰρ ἀρκεῖ πρὸς ἀποδείξιν εὐγενείας τὸ τοὺς ἀδελφοὺς μηδεμίαν ὄχλησιν περὶ τῆς τύχης ὑφίστασθαι.

ἢ λέγουσα] Θεμάτισον αὐτὴν ἀναφανοῦσαν εἰς εὐγενεῖαν, ἔπει ἐμειλλεν αὐτὴ βαρεῖσθαι τῇ ἀποδείξει. [Sch. n. III. 65.]

ἐξ εὐγενοῦς μητρὸς] Καλῶς εἶπε τὸ μητρὸς· τῇ γὰρ γαστρὶ ἔπειτα τὸ ἔμβρυον· καὶ τὸ ἐξ εὐγενοῦς πατρὸς τινα τεχθῆναι οὐ πάντως ὀφελεῖ αὐτὸν, ὡς κεφ. μδ. τούτου τοῦ τι. [Sch. o. III. 65.]

οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ] Οὔτε μὴν εἰς πρόληψιν· ἄλλως γὰρ ὁ ἀντίδικος ἐβαρύνετο ταῖς ἀποδείξεσιν. [Sch. p. III. 65.]

ὄχλησιν περὶ τῆς τύχης] Εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς τεχθῆναι ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῆς μητρὸς, ἐνταῦθα δὲ καταδουλωθείσης ἡδὴ αὐτῆς τότε γεννηθῆναι. [Sch. q. III. 65.]

L. 18. C. eod. νβ'. Ἐὰν ἀπόντος τινὸς γένηται δωρεαστικόν, ὡς ἀνεὶ δωρησαμένου αὐτοῦ, οὐδὲν αὐτῷ γίνεται πρόκριμα ἐκ τοῦ τοιοῦτου συμβολαίου. ὅθεν προσιόντα σε τῷ ἀρμοδίῳ δικαστῇ χορῆ ἀποδείξει, παρὰ σὴν βούλησιν τοῦτον τὸν ἀγρὸν ἐν τῷ συμβολαίῳ τὸν διάδικόν σου ἑαυτῷ ποιῆσαι προγραφῆναι, ἵνα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς διατάξεως δυνηθῆς ἀπέφασιν λαβεῖν.

ἐὰν ἀπόντος τινός] Τὸ ἐξ ὀνόματός τινος λεγόμενον εἶναι καὶ παρ' αὐτοῦ ἀπόντος κυρίου γεγόμενον δωρεαστικόν, εἶναι δεχθῆναι, οὐ βλαπτει τὸν ἀπόντα καὶ μὴ ποιήσαντα αὐτό. ἀνεγνωθὶ καὶ τὰς ὑποκειμένους διατάξεις τῷ κβ'. τι. τοῦ προκειμένου δ'. βιβ. καὶ τῆν ι'. διατ. τοῦ ν'. τι. τοῦ κ'. βιβ. ὅμοιον δὲ περὶ τῆς ἀποχῆς εἴρηται ἐν τῷ θ'. βιβ. τι. κη'. διατ. ιγ'. ἐνθα φησὶ τὸν ἐξ ὀνόματός τινος ποιόντα συμβολαίου ὡς πλαστογραφῶσαν εὐδύνεσθαι. [Sch. r. III. 65.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ὅποτε ταῖς δεήσεσι ταῖς σαῖς σημαίνεις, ἀγνοοῦντές σου κτήμα ἐκείνων, ὃν ἐμνημόνευσας, ἑαυτῷ ὡσανεὶ παρὰ σου δωρηθῆναι ποιῆν συμβολαίῳ ἐνταγῆναι· εἰ ἀληθῆ ἐστίν, ἀπερ' ἐπέθηκες τῇ δεήσει, οὐδὲ εἰς ὄνομα γενομένης δωρεᾶς ὁ ἀγρὸς οὗτος παραγίνεται. ὅθεν προσιόντα σε τῷ ἀρμοδίῳ δικαστῇ χορῆ ἀποδείξει, παρὰ τὴν σὴν βούλησιν τοῦτον τὸν ἀγρὸν ἐν τῷ συμβολαίῳ τὸν διάδικόν σου ἑαυτῷ ποιῆσαι προγραφῆναι, ἵνα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς διατάξεως δυνηθῆς ἀπέφασιν λαβεῖν· οὐδὲ, φησὶν, εἰς ὄνομα γενομένης δωρεᾶς ὁ ἀγρὸς οὗτος παραγίνεται. εἰσὶ γὰρ δωρεαὶ μὴ συνιστάμεναι μὲν, ἔχουσαι δὲ ὄνομα δωρεᾶς, καὶ διὰ τοῦτο συνιστάμεναι τῇ τελευτῇ τῶν δωρησαμένων βεβαιοῦνται, ὡς ἢ παρὰ τῶν πατέρων πρὸς τοὺς ὑπεξουσίους, καὶ ἢ ἐν συνιστάμενῳ τῷ γάμῳ. τοῦτο οὖν ἀναγοῦσα ἢ διατάξεις φησιν, ὅτι οὐδὲ ὄνομα δωρεᾶς ἐστίν. [Sch. r. III. 65.]

χορῆ ἀποδείξει α] Τοῦ Νικαίου. Ἰσομίζω τὴν διάταξιν βαρύνειν ταῖς ἀποδείξεσι τὸν λέγοντα, μὴ κατὰ γνώμην αὐτοῦ γενέσθαι τὸ δωρεαστικόν, διὰ τὸ δέχεσθαι, τοῦτο ἀρκεῖν εἰς πρόληψιν. καὶ ζῆτει βιβ. μγ'. τι. ε. κεφ. ιδ'. ὁ φησὶν· Ὅπερ εἰώθε γράφεσθαι ἐν τοῖς πολλοῖς συναλλάγμασι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς δανεακοῖς, ὅτι ὁ δεῖνα ὁ δούλος ἐπηρώτησεν, εἴτε οὖν, ὅτι παρόντα τὰ μέρη συνήλλαξαν, ἡμφισβητήθη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, μὴ εἶναι δούλον τὸν προσληφθέντα· οἱ δὲ δούλον μὲν εἶναι, οὐ μὴν τοῦ γραφέντος δεσποῦτον. καὶ πάλιν ἡμφισβητήθη περὶ τοῦ μὴ παρεῖναι τὰ μέρη. τοῦτο οὖν διορθοῦμεθα, ὡς εἴ τι τοιοῦτον εὐρέθη, πιστεῦσθαι πάντως, εἰ μὴ τὸ ἐναντίον μέρος δεῖξῃ, ὅτι οὐ παρέσαν ἡμῶτεροι, ὅτε συνήλλαξαν, δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων. ἀνάγνωθι καὶ τὸν Παλαιὸν ἐξημνητοῦσα τὸ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων. [Sch. s. III. 66.]

probare suam possessionem, quod dicat se ex alia causa dominum esse.

LI. Quae dicit¹⁾, se ex matre ingenua²⁾ natam, hoc probare debet: neque enim sufficit³⁾ ad probationem ingenuitatis, quod fratres eius nullam de statu controversiam⁴⁾ sustinent.

1) quae dicit] Finge, eam proclamare in libertatem, quoniam ipsi incumbit probationis necessitas.

2) ex matre ingenua] Recte dixit, *ex matre*: partus enim ventrem sequitur: neque omnino prodest partui, quod ex patre ingenuo procreatus sit, ut cap. 44. hui. tit.

3) neque enim sufficit] Ne ad praesumptionem quidem: alioquin adversario onus probationis incumberet.

4) de statu controversiam] Nam verisimile est, eos editos tempore ingenuitatis matris: hoc loco autem, posteaquam in servitutem redacta est.

LII. Si absente aliquo¹⁾ instrumentum donationis factum sit, quasi is donaverit, nullum ei praedictum fit ex eiusmodi instrumento. Unde adito iudice competente probare te oportet²⁾, contra voluntatem tuam hunc fundum adversarium tuum sibi adscribi fecisse, ut secundum tenorem constitutionis consequi possis sententiam.

1) si absente aliquo] Quod ex nomine alicuius esse dicitur et ab eo absente domino conscriptum est instrumentum donationis, si hoc probetur, non nocet absenti, qui id non confecit. Lege et constitutiones positae tit. 22. lib. 4. propositi, et const. 10. tit. 50. lib. 20. Simile dicitur de apocha lib. 9. tit. 28. const. 13. ubi dicitur, eum, qui ex nomine alicuius instrumentum conscripsit, tanquam falsarium teneri.

Τὸ κατὰ πόδας. Cum precibus tuis significas, ignorante te praedium eum, cuius meministi, sibi velut a te donatum instrumento inseri fecisse: si vera sunt, quae precibus tuis indidisti, nec ad nomen factae donationis fundus iste pervenit. Unde adito iudice competente probare te oportet, contra voluntatem tuam hunc fundum instrumento adversarium tuum sibi adscribi fecisse, ut secundum tenorem constitutionis possis consequi sententiam. Nec ad nomen, inquit, factae donationis fundus iste pervenit. Sunt enim quaedam donationes, quae non consistunt, habent autem nomen donationis: et ideo morte donatoris confirmantur: ut donatio a patre facta liberis, quos habet in potestate, et donatio durante matrimonio facta. Constitutio igitur hoc abrogans ait, ne nomen quidem donationis existere.

2) probare te oportet] Nicaei. Ego puto, constitutionem onus probandi imponere asserenti, donationis instrumentum contra voluntatem suam factum, quoniam constitutio accepit, hoc sufficere ad praesumptionem. Et quaere lib. 43. tit. 5. cap. 14. quo dicitur: Quod in multis contractibus, et maxime in crediti instrumentis solitum est adscribi, illum servum stipulatum fuisse, vel partes praesentes contraxisse, certatum est apud veteres. Et alii quidem non esse servum adhibitum contendebant: alii vero servum quidem esse, sed non domini in instrumento scripti. Et hoc iterum dubitabatur, quod partes non praesentes fuisse dicerentur. Hoc igitur corrigentes sancimus, ut si quid tale repertum fuerit, omnimodo ei credatur, nisi pars diversa liquidis probationibus ostenderit, utrosque non praesentes fuisse, cum contraherent. Lege et Antiquum explicantem verba illa, *liquidis probationibus*.

d) Sic lego. Fabr. μέρους. Sed in versione habet *ex ingenua matre*. e) Sensus horum verborum cap. 51. in Schol. a. ad Basil. XLVIII. 20. cap. 17. Fabr. T. VI. p. 553. exhibetur ita: οὐδὲ συμβάλλεται τινι πρὸς εὐγένειαν το μὴ ἐναχθῆναι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τύχης.

νγ'.¹⁾ Τὰς παραγραφὰς χορὴ μὲν ἀντιτίθεσθαι ἐν προομιῳ τῆς δίκης, ἐξετάζεσθαι δὲ μετὰ τὰς τοῦ ἐνάγοντος ἀποδείξεις.

τὰς παραγραφὰς] Θαλελαίου. Αἱ γὰρ παραγραφαὶ κατ' ἐναγωγῶν νόμῳ ἰσχυροῦσαν ἐπενοήθησαν. καὶ δεῖ πρότερον συστήσασθαι περὶ τῆς ἐναγωγῆς τὸν ἄκτορα, καὶ τότε τὸν ἕον χορῆσθαι παραγραφῇ. πλὴν αἱ μὲν περιετῶρια πρὸ τῆς καταδικῆς ἀντίκεινται, καὶ ἀναροῦσι τὰς ἀγωγὰς· αἱ δὲ διλаторίαι οὐ πάντως. [Sch. t. III. 66.]

Ὁ Ἀνατόλιος οὕτως· Ἢ διλаторία παραγραφῇ ἐν ἀρχῇ τῷ ἄκτορι ὀφείλει ἀντιτίθεσθαι· ἐξετάζεται δὲ μετὰ τὴν ἀποδείξιν τῆς ἐναγωγῆς. [Sch. t. III. 66.]

Τοῦτο ἐπὶ τῶν παραγραφῶν τῶν ἀπὸ χρόνου νόσον. διόφοροι γὰρ αἱ παραγραφαὶ εἶναι. φησὶ γὰρ τὸ θ'. κεφ. τοῦ ια'. tit. τοῦ ν'. βιβ. ὅτι ἡ τοῦ χρόνου παραγραφῇ ὀφείλει μὲν κατ' ἀρχὰς προτιθένεσθαι· μεθ' οὗ δὲ ὁ ἐνάγων ἀποδείξει τὴν ἰδίαν ἰντεντίονα, τότε ἐξετάζεται. καὶ δεικνύων ὁ ἐνάγομενος ταύτην νικῆ. ἄλλως γὰρ οὐ δυνατόν τὴν διάταξιν ἐρημεύσαι· εἰ μὴ πού τις ἐρεῖ, ὅτι χορὴ τὰ εἰπεῖν κατ' ἀρχὰς, ἔχειν παραγραφὰς, οὐ μὲντοι εἰδοποιῆσαι αὐτάς, καθὼς νῦν ἔχουσιν ἕθος οἱ συνήγοροι ποιεῖν, λέγοντες παραγραφὰς ἔχειν καὶ δικαιολογίας. καὶ εἰ μὲν εἶσι διηρηκτοί, οἷον ἡ τοῦ φόβου καὶ ἡ τοῦ δόλου, καὶ αἱ ταύταις παραπλήσιοι, ἀκριβῶς ἀποφάσεως ἐξετάζονται· εἰ δὲ πρόσκαιροι, οἷον ἡ τοῦ φόρου^{κ)} καὶ αἱ προκορατόριαι, κατ' ἀρχὰς προτιθένται καὶ γυμνάζονται. ἡ δὲ τοῦ χρόνου ὑπεξηρημένη ἐστὶ· καὶ ἥτις γὰρ ὀφείλει λέγειν ὁ ἐνάγομενος ἔχειν τὴν τοῦ μακροῦ χρόνου παραγραφὴν, καὶ ἐξετάζεται ὕστερον. ζῆτει καὶ βιβ. νά. tit. δ. κεφ. παρατελευτ. καὶ τελευτ. καὶ βιβ. θ'. tit. α'. κεφ. πέ. καὶ κα. καὶ βιβ. ζ'. tit. ε'. κεφ. νβ'. καὶ βιβ. η'. tit. β'. κεφ. νζ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. νη'. tit. δ. κεφ. ια'. ἀναγκαῖον πάντη, καὶ βιβ. ζ'. tit. ιβ'. κεφ. προτελευτ. καὶ βιβ. νζ'. tit. α'. κεφ. λδ'. ὁ φησὶν· Ὁ στρατιώτης δανεισάμενος καὶ μὴ ἀντιτεθεικὼς ἐν τῇ πρωτοτύπῳ δίκῃ τὴν παραγραφὴν, μὴ κολυεσθῶ κεχρησθῆαι αὐτῇ κατὰ τῆς ψήφου. καὶ βιβ. η'. tit. δ. κεφ. ια'. ὁ φησὶν· Ἐὰν ὑπεξουσίος μὴ ἀντιτεθείς τὴν παραγραφὴν καταδικασθῇ, κέχρηται τῇ παραγραφῇ καθ' ὑπόδειγμα τῆς γυναικὸς ἀντιφωνηθείσης^{εε)}, διὰ τὸ πρὸς τὸν ἄκτορα μίσος, οὐ διὰ τὴν πρὸς τὸν ἕον εὐνοίαν. φησὶ δὲ ταῦτα τὸ κεφ. περὶ ὑπεξουσίαν δανεισάμενον παρὰ τὸ Μακεδονιανέιον δόγμα. [Sch. t. III. 66. sq.]

Παραγραφῇ ἐστὶ δικαιολογία τις τῷ ἕον ἀκούουσα κατ' ἀγωγῆς ἐροαμένης μὲν τῷ νόμῳ, ἄδικον δὲ τῇ φύσει προβαλλομένης ἰσχύ. ἐμειψθη δὲ οὗτος ὁ ὅρος. κατὰ δὲ Οὐλιπιανὸν ἀποκλεισμός, ὃς εἰσθε ἀντικεῖσθαι τῇ περὶ ἐκίστου πράγματος ἐναγωγῇ εἰς τὸ ἀποκλεισθῆναι τὸ ἐν ἐπιτάσει τοῦ ἐνάγοντος καὶ ἐν τῇ καταδικῇ κατενηρημένον. [Sch. t. III. 67.]

Τῶν παραγραφῶν αἱ μὲν εἶσι διλаторίαι, αἱ δὲ περιετῶριαι. διλаторία ἐστὶ παραγραφῇ ἡ ἀποτεριζούσα τὸν ἐνάγοντα πρόσκαιρως καὶ μὴ διηρηκτῶς. εἰ γὰρ δανεισθῇ τις, καὶ συμφωνήσῃ μετὰ τρεῖς ἐνιαυτοὺς ἀποδοῦναι τὸ χρέος, ἔπειτα δὲ ἐναχθῇ πρὸ τοῦ συμπληρωθῆναι αὐτοῦς, ἔχει παραγραφὴν, ἀλλὰ πρόσκαιρον. μετὰ γὰρ τὴν συμπληρωσιν αὐτῶν οὐδεμίαν ἀντιθεῖναι παραγραφὴν δύναται. περιετῶρια δὲ ἐστὶν ἡ τελείως τὸ στόμα ἐμφράττουσα τοῦ ἐνάγοντος, ὡς ὅταν τριακονταετῆς χρόνος παραδράμῃ, ὡς ἐπὶ δανείου, ἢ δέκα χρόνοι, ἢ κ'. ἐπὶ τοῦ καλῆ πίστει νομέως. αὐτῇ δὲ ἡ παραγραφῇ καὶ ἀναρετικῇ καλεῖται, ὡς ἀναροῦσα τὴν ἀγωγὴν, καὶ μηδέποτε ἰσχύν διδοῦσα αὐτῇ. [Sch. t. III. 67.]

νδ'. Ἐὰν τις ἀπὸ νομῆς δουλείας εἰς ἐλευθερίαν ἀναφανήσῃ, κἂν ὑφέληται τὰ περὶ αὐτῆς ὠνεακὰ συμβόλαια, οὐδὲν αὐτῇ τοῦτο συμβάλλεται. ἐπειδὴ γὰρ αὐτῇ ἀναγκάζεται δεῖξαι ἑαυτὴν ἐγενῆ, τὸ μὴ φαίνεσθαι τὰ ὠνεακὰ, τοῦτο αὐτῇ πρὸς εὐγενείας ἀποδείξιν οὐ συμβάλλεται, ἀλλὰ χορὴ τὸ γένος αὐτῆς ἀποδειχθῆναι. εἰ δὲ καὶ ἀπὸ ἐλευθερίας εἰς δουλείαν εἴλκετο, καὶ ἐκλέπε τὰ ἴδια ὠνεακὰ, ἀρκεῖ τῷ λέγοντι ἑαυτὸν δεσπότην τοῦτο μόνον ἀποδείξαι, ὅτι ἀπώλεσε τὰ ὠνεακὰ συμβόλαια· καὶ τοῦτο δείξας ἐτέρως μαρτυρίας οὐ δεῖται.

f) Cap. 53. totidem verbis exhibet Attal. tit. XVII. §. 9. ἀντιφωνησάσης.

LIII. Exceptiones¹⁾ initio quidem litis opponi debent: examinari autem post actoris probationes.

L. 19. C. IV. 19.

1) exceptiones] Thalelai. Exceptiones enim adversus actiones, quae iure consistunt, excogitatae sunt. Et primo actor intentionem suam fundare debet, et tum reus exceptione uti. Verum peremptoriae quidem ante condemnationem opponuntur, et actiones tollunt: dilatoriae vero non omnimodo.

Anatolius ita: Exceptio dilatoria initio actori opponi debet: examinatur autem, postquam intentio probata est.

Hoc intelligendum est de exceptionibus temporalibus. Nam variae sunt exceptiones. Ait enim cap. 9. tit. 11. lib. 50. exceptionem temporalem initio proponi debere: postquam autem actor probaverit intentionem suam, tunc examinatur. Et reus si eam probaverit, vincit. Aliter enim constitutionem interpretari non possumus: nisi forte quis dicat, debere quem initio dicere, se exceptiones habere, non tamen eas specialiter exprimere, sicut hodie advocati facere solent dicentes, se exceptiones et defensiones habere. Et si quidem perpetuae sint, ut exceptio quod metus causa, et doli, eisque similes, usque ad sententiam examinauntur: sin autem temporales, ut exceptio fori, et procuratoriae, initio proponuntur et exercentur. Excipitur exceptio temporis: reus enim nominatim dicere debet, se longi temporis exceptionem habere, et postea examinatur. Quaere et lib. 51. tit. 4. cap. penult. et ult. et lib. 9. tit. 1. cap. 85. et 21. et lib. 7. tit. 5. cap. 52. et lib. 8. tit. 2. cap. 57. them. 2. et lib. 58. tit. 4. cap. 11. omnino necessarium, et lib. 7. tit. 12. cap. penult. et lib. 57. tit. 1. cap. 34. quo dicitur: Miles, qui mutuam pecuniam sumpsit, neque in lite principali exceptionem opposuit, adversus sententiam ea uti ne prohibeatur. Et lib. 18. tit. 4. cap. 11. quo dicitur: Si filiusfamilias non opposita exceptione condemnatus sit, utetur exceptione exemplo mulieris intercedentis, idque odio actoris, non favore rei. Haec dicuntur in capitulo de filiisfamilias, qui contra Senatusconsultum Macedonianum mutuas pecunias acceperunt.

Exceptio est allegatio reo competens adversus actionem, quae iure quidem efficax est, natura autem iniquam vim habet. Improbata autem haec definitio est. Secundum Ulpianum vero est exclusio, quae opponi actioni cuiusque rei solet ad excludendum id, quod in intentionem actoris et condemnationem deductum est.

Exceptiones partim sunt dilatoriae, partim peremptoriae. Dilatoria exceptio est, quae ad tempus, non in perpetuum actorem arceat. Nam si quis mutua pecunia accepta pactus sit de debito post triennium reddendo, et triennio nondum praeterlapso conveniatur, exceptionem habet, sed temporalem. Nam post triennium expletum nullam exceptionem opponere potest. Peremptoria vero est, quae penitus os obstruit actori, ut si triginta anni praeterierint, puta in mutuo, vel decem vel viginti anni, ut in bonae fidei possessore. Haec autem exceptio peremptoria dicitur, quia actionem perimit, nec unquam vim ei largitur.

LIV. Si qua ex possessione servitutis in libertatem proclamaverit¹⁾, quamvis instrumenta emtionis subtraxerit, nihil ei hoc prodest. Quoniam enim ipsa probare compellitur, se ingenuam esse, quod emtionis instrumenta non extent, hoc ei ad probationem ingenuitatis non prodest, sed genus eius probandum est. Sed et si ex libertate in servitutem trahatur, et subtraxerit instrumenta sua, sufficit ei, qui se dominum dicit, hoc tantum docere, se instrumenta emtionis amisisse: quod si probaverit, aliis testimoniis non indiget.

L. 20. C. eod.

ff) Sic lego. Fabr. συστήσαι. g) Fabr. φόβου. gg) Lege

εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωγήσῃ] Πειτῶρ καθολικῶς λέγεται ἐπὶ τῶν περὶ τύχης ἀγωγῶν ὁ τὴν παρούσαν κατάστασιν ἀνατρέπων ζητῶν. εἴτε σὺν ἀπὸ ἐλευθερίας δουλαγωγείται τις, ὁ δουλαγωγῶν ἐστὶν ὁ ἄκτωρ· εἴτε ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν, ὁ λέγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἄκτωρ ἐστὶν. οὕτω γὰρ ἐγγράμει καὶ ἐπὶ τῶν δουλειῶν, ὅτι ὁ βουλόμενος ἀνατρέψαι τὸ παρὸν σχῆμα τὴν τοῦ ἄκτωρος τάξιν ἐπέχει. [Sch. u. III. 67.]

L. 21. C. IV. 19. **νε'.** Οἱ ἀλλότρια συμβόλαια κλέπτοντες τοῦτοις οὐ δύναται κεχρησθαι εἰς ἀπόδειξιν δεσποτείας· ἢ γὰρ τούτων ἀνάγνωσις οὐ τῷ ἀναγινώσκοντι συμβάλλεται, ἀλλ' ἐκείνῳ, ὃν περιέχει ἢ ὑφ' ἧς γραφῆς. ἐπειδὴ τοῖν καὶ δίχα συμβολαίων οὐκ ἀποδοκιμάζουσι οἱ νόμοι τὴν τῶν τεκμηρίων ἀπόδειξιν, ἐξέστω ἡμῖν κατὰ τὰ δοκοῦντα τοῖς^{h)} νόμοις ἀποδεικνύναι τὴν ὑμετέραν δεσποτείαν. ὁ μόντοι κινῶν τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγὴν καὶ τὴν δεσποτείαν ἑαυτῷ διαφέρειν ἀποδείξει βουλόμενος διὰ τοῦ λέγειν, ὅτι^{h)} τὸ πρῶγμα ὠνησάμενος ἐμοὺς νομίμους καταβέβληκε λόγῳ τιμῆματος, καὶ διὰ τοῦτο ἐμοὶ διαφέρειε τὸ ἐξ ἐμῶν χρημάτων ἀγορασθέν, μὴ καμνέτω περὶ τὰς ἀποδείξεις τοῦ, ὅτι αὐτοῦ νομίμους καταβέβληκεν ὁ ἀγοραστής. κὰν γὰρ τὸ τοιοῦτον φάκτον ἀποδείξῃ, οὐδὲν αὐτὸ τούτῳ συμβάλλεται.

οἱ ἀλλότρια συμβόλαια κλέπτοντες] Θεοδώρου. Οὐ δύναται τις χρησθαι ἀλλοτρίοις δικαιώμασι πρὸς ἀπόδειξιν δεσποτείας οἷον δήποτε πράγματος. ἀνάγνωθι τὴν ἰβ'. διατ. τοῦ κ'. τι. τοῦ παρόντος βιβ. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι. [Sch. x. III. 68.]

Θαλειαίου. Ὁ θελεῖ εἰπεῖν, τοῦτό ἐστιν, ὅτι περιττῶς κάμνει περὶ τὴν ἀπόδειξιν βουλόμενος δεικνύναι, νομίμους αὐτοῦ καταβέβληκεν τὸν ἀγοραστήν· περιττὸς γὰρ αὐτῷ ἐστὶν ὁ περὶ τούτου πόνος· οὐ γὰρ ἡ καταβολὴ τῶν χρημάτων, ἀλλ' ἡ παράδοσις τοῦ πράγματος μεταφέρει τὴν δεσποτείαν. οὕτω γὰρ ἐγγράμει ἐν τῷ κομμονι διβιδούνδῳ ἐν τῇ δ'. διατ. ἦτοι βιβ. ἰβ'. τι. γ'. καὶ ἐν τῇ ε'. διατ. τοῦ λβ'. τι. τοῦ γ'. βιβ. [Sch. x. III. 68.]

L. 22. C. eod. **νες'.** Οὐκ ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν δουλείας τὸ τὴν μητέρα τινὸς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τὰ τῶν δούλων ἔργα ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐὰν ἐγγενεῖς ὄντες ἀνέχωνται σχῆμα δουλείας ἔχειν, τοὺς συγγενεῖς ἑαυτῶν βλέπτουσι· οὐδὲ ἐὰν τῷ ὄντι δούλοι ᾦσι, κωλύει τι τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐλεύθερον εἶναι.

οὐκ ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν δουλείας] Θεοδώρου. Οὐ γίνεται τις δούλος ἐν τοῦ δουλεύειν τὴν μητέρα αὐτοῦ μνησθῆ τῆς ἰγ'. διατ. τοῦ παρόντος τι. ἀνάγνωθι βιβ. ζ'. τι. ιδ'. διατ. β'. καὶ ε'. καὶ ιδ'. καὶ τι. ιε'. κεφ. κγ'. καὶ τι. κβ'. διατ. γ'. καὶ μαθήσῃ, ἐκ ποίων ἄλλων προλήψεων οὐκ ἔλαται τις εἰς δουλείαν. [Sch. y. III. 68.]

L. 23. C. eod. **νες'.i)** Τὸ τὸν ἐνάγοντα λέγειν, οὐ δύναμαι ἀποδείξαι, οὐκ ὑπόβαλλει τὸν ἐναγόμενον ταῖς ἀποδείξεσιν.

τὸ τὸν ἐνάγοντα λέγειν] Θαλειαίου. Τυχὸν γὰρ αὐτὸς λέγω, ὅτι οὐ δύναμαι ἀποδείξαι, ὅτι ἐδάνασα, καὶ δείξον σὺ, ὅτι οὐκ ἐδάνασα. [Sch. z. III. 68.]

L. 24. C. eod. **νες'.k)** Ἐάν τις προφέρειν τινὰ γραφὴν, ὀφείλει αὐτὸς^{l)} ταύτην δεικνύνειν^{m)} ἀληθῆ· ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο δείξῃ, πλαστογραφίας δίκην ὑφέξει.

ἐάν τις προφέρῃ] Θεοδώρου. Ὁ μὴ ἀποδεικνύνων ἂ

1) in libertatem proclamaverit] Petitor generaliter dicitur in causis status, qui praesentem statum evertere conatur. Sive igitur ex libertate in servitute quis petatur, qui petit, actor est: sive ex servitute in libertatem, qui liberum esse contendit, actor est. Sic enim didicimus et in servitutibus, eum, qui praesentem statum evertere vult, actoris partes sustinere.

LV. Qui aliena subtrahunt instrumenta¹⁾, ad probationem dominii his minime possunt uti: nam horum lectio recitantem non adjuvat, sed eum, quem tenor scripturae continet. Quoniam igitur etiam citra instrumenta indiciorum probationem leges non improbant, liceat vobis secundum legum placita dominium vestrum probare. Qui tamen agit rei vindicatione et dominium ad se pertinere probare intendit, quod asseveret, suos nummos ab emtore rei numeratos pretii nomine, et ideo quod ex sua pecunia emtum est, ad se pertinere, circa probationes non laboret, quod scilicet sui nummi ab emtore numerati sint. Licet enim hoc factum probaverit, nihil ei hoc prodest.

1) qui aliena subtrahunt instrumenta] Theodori. Non potest quis alienis uti instrumentis ad probationem dominii cuiuscunque rei. Lege const. 12. tit. 21. huius libri, quam ne putes obstare.

Thalelaei. Quod dicere vult, hoc est, frustra laborare circa probationem eum, qui probare vult, emtorem suos nummos numerasse: nam supervacaneus ei est de ea re labor: neque enim pecuniae numeratio, sed rei traditio dominium transfert. Sic enim didicisti tit. *communium dividundo* const. 4. sive lib. 12. tit. 3. et const. 6. tit. 32. lib. 3.

LVI. Non sufficit ad probationem servitutis¹⁾, matrem alicuius et fratres fecisse servorum opera. Neque enim si ingenui patiantur, se in servitute esse, cognatis suis nocent: nec si revera servi sint, quidquam prohibet, ne unus ex his liber sit.

1) non sufficit ad probationem servitutis] Theodori. Non efficitur quis servus ex eo, quod mater eius serviat. Memineris const. 13. huius tit. Lege lib. 7. tit. 14. const. 2. et 6. et 11. et 14. et tit. 16. cap. 23. et tit. 22. const. 3. et discas, ex quibus aliis praesumptionibus quis in servitute non trahatur.

LVII. Quod actor dicat¹⁾, probare se non posse, reum probationibus non subiicit.

1) quod actor dicat] Thalelaei. Fortasse enim ipse dico: quia probare non possum, me tibi mutuum dedisse, tu proba, te mutuum non accepisse.

LVIII. Si quis scripturam¹⁾ aliquam protulerit, ipse eam veram esse probare debet: quia, si id non probet, falsi crimen sustinebit²⁾.

1) si quis scripturam] Theodori. Qui non pro-

h) Sic lego. Fabr. τοῦ. *hh)* Adde ὁ post ὅτι. *i)* Cap. 57. aliis verbis exhibetur in Schol. r. ad Basil. XXII. 1. cap. 36. ubi haec leguntur: εἰ ἀπορήσει τῶν ἀποδείξεων ὁ ἄκτωρ, οὐ δύναται λέγειν τῷ ἄλλῳ, ἵνα αὐτὸς ἀποδείξῃ. et haec constitutio citatur. *k)* Cap. 58. totum legitur in Syn. p. 232. Aliter habetur in Schol. d. Garidae ad Basil. XXI. 1. cap. 40. Fabr. T. II, p. 574. ubi haec leguntur: οἱ βουλόμενοι κατηγορεῖν ἐμπρηεῖς ἔχοντες τὰς ἀποδείξεις οὕτω κατηγορεῖσθαι. *l)* Syn. αὐτότος. Leuncl. in marg. αὐτός. *m)* Syn. ἀποδεικνύνειν.

προφέρει έγγραφα, τῷ περὶ πλαστογραφίας ἐγκλήματι ὑπόκειται ἀναγνωθῆναι τὴν β. διατ. τοῦ κα. τιτ. τοῦ παρόντος δ. βιβ. καὶ τὴν γ'. τοῦ κβ'. τιτ. τοῦ θ'. βιβ. τινὲς φασί, γενομένην δὴθεν παρὰ τινος κατὰ τινος, ὡς περ εἰώθε τὸ φημισον. οὐχὶ δὲ, ἀλλ' ὅταν ἀντιτίθεται τῷ ἐγγράφῳ τυχόν τὸ πλαστόν, κινῶντος κυρίως τοῦ ἀντιδίκου τὸ ἐγκλήμα, οὐ μὴ ἀνομιμένον τὴν γραφὴν ὁπλῶς. καὶ ζητεῖ βιβ. ξ. τιτ. μα. κεφ. λα. η'. περὶ χρεώστου ἀντιτιθεμένου δανειστῇ τὸ πλαστόν. ζητεῖ τοῦ αὐτοῦ τιτ. κεφ. λξ. φησὶ καὶ τὸ τελευτ. θεῖμα τοῦ ιε. κεφ. τοῦ α. τιτ. τοῦ ζ'. βιβ. ὅτι ὡς συκοφανταί τιμαρῶνται οἱ ἐπὶ βλάβῃ τινὸς χάριτῃ ἢ μαρτυρίαν συσκευάσαντες, ἢ γραψάντες, ἢ ἐν δικαστηρίῳ προσάγοντες. καὶ φησὶν ὁ Στέφανος, ψευδῶς δηλαδὴ προσάγοντες. [Sch. a. III. 68.]

Θαλελαίου. Σημείωσαι, ὅτι αὕτη ἡ διάταξις αὐτὸν τὸν δικαίωμα προφέροντα ἐβάρῃσε τῇ περὶ τοῦτου ἀποδείξει. καὶ εἰκότως εἶπεν ἡ διάταξις. καὶ γὰρ ἡ κβ'. τοῦ κα. τιτ. διατ. εὐθύς ἐν ἀρχῇ οὕτω φησὶν· Ἐἴ τις χάριτῃ ἐπίτηχε, καὶ πίστιν αὐτῷ ἐπέθηκε. δείκνυσιν οὖν, ὅτι ὁ τὸν χάριτῃ προσάγων αὐτὸς ὀφείλει καὶ ἀποδεικνύειν. [Sch. a. III. 68. sq.]

πλαστογραφίας δίκην ὑφ' ἐξεί] Θαλελαίου. Οὐκ ἀπετυθῆεν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα κινῶντος τοῦ ἀντιδίκου τὸ περὶ πλαστογραφίας, καὶ ἐγγραφομένου καὶ δεικνύοντος ἀντικρυς πλαστόν τὸ ἐγγράφον, ὑφ' ἐξεί τὴν τῆς πλαστογραφίας δίκην. δύναται γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀντίδικος κινήσαι κατ' αὐτοῦ τὸ πλαστόν καὶ πρὸ ἀποφάσεως καὶ μετ' ἀπόφασιν· εἰ γὰρ ἀπέδειξε τὸν χάριτῃ ἀληθῆ, στενοχωρεῖⁿ⁾ τὸν ἀντίδικον, καὶ ποιεῖ ἕως ἀποφάσεως δύνασθαι κινεῖν τὸ πλαστόν, μετὰ δὲ ἀπόφασιν οὐδαμού, ὡς κεφ. οθ'. τοῦτου τοῦ τιτ. περὶ τὸ τέλος. [Sch. b. III. 69.]

Τοῦ Νικαίου. Οὕτως ἔχει τὸ κατὰ πόδας τῆς διατάξεως· Κελεύομεν πάντας μετὰ ταῦτα, ὅσοι γραφίαις ἀθεμίτουςⁿⁿ⁾ σοφίζονται, ἢνία τί ποτε ἐν δικαστηρίῳ προσεγγύσων, εἰ μὴ αὐτοὶ διδώσι τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἀθεμίτους γραφίαις ὑπευθύνους καὶ ὡς πλαστογράφους κατέγεσθαι. Suspectas comminiscuntur, ὑπόπτους σοφίζονται, τουτέστιν ἀθεμίτους, ὡς ἡ διάταξις μέλλει ἐπιφέρειν. ταῦτα μὲν οἱ παλαιοὶ ἀναγνωθῆναι δὲ καὶ βιβ. ξ. τιτ. μα. κεφ. η'. ὁ φησὶν· Ἡ διάταξις κελεύει ἐξουσίαν ἔχειν ἕκαστον, ἢ χρηματικῶς ἢ ἐγκληματικῶς διελέγει τὸ πλαστόν. φησὶ καὶ, οἱ ἐπὶ παντὸς συμβολαίου ζητούμεν πρότερον τὰς ἀποδείξεις ἐκ τοῦ προσεγγόντος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ τοῦ λέγοντος, πλαστόν εἶναι τὸ συμβολαίον· καὶ πρὸς ταύτην τὴν διατάξιν μεταγενέστερον οὖσαν τῆς προκειμένης· αὕτη γὰρ κδ'. ἐστὶ τοῦ ιθ'. τιτ. τοῦ δ. βιβ. τοῦ κωδ. ἐκείνη δὲ κδ'. τοῦ κη'. τιτ. τοῦ θ'. βιβ. τοῦ κωδ. ἀπειθῶν τὴν παρούσαν λέγε, ὅτι οὐκ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μὴ συστήναι τὸ ἐγγράφον ὡς πλαστογράφος τιμωρεῖται ὁ προκομισίας, ἀλλ' ὅτι ὁ ἀντίδικος ἐνοησεται τὸ πλαστόν ἐγκληματικῶς καὶ ἀποδείξῃ τοῦτο. τοῦτο γὰρ δείκνυται σαφῶς ἐκ τῆς τοῦτου τοῦ τιτ. ξ. διατάξεως. τὸ γούν πλαστογραφίας δίκην ὑφ' ἐξεί οὕτως ἐξημῆνε, ὅτι δίδεται τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ, εἰ βούλεται, κινήσαι τὸ τοῦ πλαστοῦ ἐγκλήμα κατ' αὐτοῦ. καὶ πρόσθετος μοι καὶ τῷ κατὰ πόδας, ὅτι οὐκ ἀδιακρίτως φησὶν ἐνίστασθαι τὸ ἐγκλήμα, ἀλλ' ὅτε τὸ προκομισθὲν ὑπόπτον καὶ γενοθυμένον ἔδοξε, καθῶς ἢ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Θαλελαίου παραγραφή φησι. [Sch. b. III. 69.]

ηθ'. Πάντες οἱ ἐπὶ ἐγκλήματι κατηγοροῦντες, εὐτρεπεῖς ἔχοντες τὰς ἀποδείξεις, οὕτω κατηγορεῖτωσαν. τὰς δὲ ἀποδείξεις λέγομεν ἢ τὰς διὰ τῶν συμβολαίων, ἢ τὰς διὰ μαρτυρίας.

πάντες — κατηγοροῦντες] Θεοδώρου. Τὰ ἐγκλήματα ὀφείλει ἀποδειχθῆναι ἢ δι' ἀξιοπίστον μαρτύρων, ἢ δι' ἐναρῶν μνηυσμάτων καὶ λαμπροτέρων τοῦ φωτός. καὶ ἐπὶ ἐγκλήμασιν ὁ ἄκτος βαρεῖται τῇ ἀποδείξει. μνηυσσὸς τῆς β. διατάξεως τοῦ παρόντος τίτλου. [Sch. c. III. 70.]

Ζητεῖ βιβ. ζ'. τιτ. ιη'. κεφ. ιξ'. βιβ. δὲ τοῦ κώδικος β. τιτ. α. διατ. δ'. [Sch. c. III. 70.]

Τὸ κατὰ πόδας. Πινωσκέτωσαν πάντες οἱ κατήγοροι, ἐκείνο τὸ πρᾶγμα ἑαυτοὺς κατὰγειν ὀφείλειν εἰς πονηρὰν ἐξέτασιν, ὅπερ ἢ ὠχυρῶται μάρτυσιν ἐπιτηδείους, ἢ ἐξηρημένον φανεραῖς διδασκαλίαις, ἢ μνηύμασι πρὸς ἀποδείξιν ἀναμφίβολοις καὶ τοῦ φωτός λαμπροτέροις εὐλύτων ἐστὶ. Καὶ

bat veras esse, quas profert, scripturas, falsi crimine tenetur. Lege const. 2. tit. 21. huius libri 4. et const. 13. tit. 22. lib. 9. Quidam dicunt, factam scilicet ab aliquo adversus aliquem, ut solet carmen famosum. Imo vero, quando falsi arguitur instrumentum, adversario proprie crimen inferente, non simpliciter scripturam negante. Et quaere lib. 60. tit. 41. cap. 31. 57. de debitore, qui creditori falsi crimen obicit. Quaere eiusdem tit. cap. 37. Ait et thema ult. cap. 15. tit. 1. lib. 7. ut calumniatores puniri eos, qui in fraudem alicuius chartam vel testimonium concinnant, vel scribunt, vel in iudicio proferunt. Et ait Stephanus, falso scilicet proferunt.

Thalelaei. Nota, hanc constitutionem onus probandi ei imponere, qui instrumentum profert. Et merito. Etenim const. 22. tit. 21. statim initio ait: Si quis chartam protulerit, eique fidem imposuerit. Ostendit igitur, eum, qui chartam profert, ei fidem quoque adstruere debere.

2) falsi crimen sustinebit] Thalelaei. Non confestim, sed adversario postea falsi accusationem instituyente, et in crimen subscribente, eoque ex diverso probante, falsum esse instrumentum, falsi poenam sustinebit. Potest enim talis adversarius adversus eum falsi crimen intendere et ante sententiam, et post sententiam: nam si chartam veram esse probaverit, adversarium coarctat, ut ad sententiam usque falsi accusatio intendi possit, post sententiam autem nullo modo, ut cap. 79. huius tit. circa finem.

Nicaei. Sic habet τὸ κατὰ πόδας constitutionis: Iubemus, omnes, qui scripturas suspectas comminiscuntur, cum quid in iudicio promserint, nisi ipsi adstruxerint veritatem, ut nefariae scripturae reos et quasi falsarios esse detinendos. Suspectas comminiscuntur: suspectas, hoc est, nefarias, ut postea subiciit constitutio. Haec quidem Antiqui. Lege autem et lib. 60. tit. 41. cap. 58. quo dicitur: Constitutio iubet, cuilibet facultatem esse, vel civiliter vel criminaliter arguendi falsum. Ait item, in omni instrumentum quaerere nos prius probationes ab eo, qui protulit, deinde ab eo, qui dicit instrumentum falsum esse: et ad hanc constitutionem, cum sit posterior quam proposita: (haec enim 24. est tit. 19. lib. 4. Cod. illa vero est 24. tit. 28. lib. 9. Cod.) corrigens praesentem dicas, eum, qui protulit scripturam, quasi falsarium non ideo puniri, quod veritatem instrumento adstruere non potuerit, sed quod adversarius criminaliter falsi accusationem instituerit et probaverit. Hoc enim manifeste probatur ex constitutione 60. huius tit. Illud igitur, falsi crimen sustinebit, sic interpretare, ut concedatur adversario eius, falsi crimen, si velit, adversus eum intendere. Et nota ex τῷ κατὰ πόδας, non indistincte in eo dici falsi crimen institui, sed quando instrumentum prolatum suspectum et adulterinum probatum est, ut ad id Thalelaei adnotatio ait.

LIX. Omnes, qui criminis accusant¹⁾, paratas L. 25. habeant probationes, atque ita accusationes instituant. C. IV. 19. Probationes autem²⁾ dicimus, aut quae per instrumenta, aut quae per testes fiunt.

1) omnes, qui criminis accusant] Theodori. Crimina probari debent vel testibus idoneis, vel iudiciis lucidis et luce clarioribus. Et in criminibus actor probatione oneratur. Memineris const. 2. huius tit.

Quaere lib. 7. tit. 18. cap. 17. lib. autem Cod. 2. tit. 1. const. 4.

Τὸ κατὰ πόδας. Sciant cuncti accusatores, eam se rem deferre in publicam notionem debere, quae munita sit idoneis testibus, vel instructa apertis documentis, vel iudiciis ad probationem indubitatis et luce clarioribus expedita. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Nota et in

n) Retinui Fabroti versionem, licet στενοχωρεῖν significet, in angustiis esse. nn) Fabr. in marg. ὑπόπτους.

τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. σημειώσαι, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασιν αὐτῆ ἡ διατάξις τὸν ἐνάγοντα ὑπέθετο τῷ βάρει τῶν ἀποδείξεων. [Sch. e. III. 70.]

τὰς δὲ ἀποδείξεις] Καλῶς εἶπεν, ἀποδείξεις λέγεσθαι τὰς τῶν συμβολαίων ἢ μαρτυρῶν. ὁ γὰρ ὄρκος οὐκ ἔστιν ἀποδείξις, ὡς βιβ. ξ. tit. γ. κεφ. ξ. ὁ φησὶ· Χρηθὸν ἐπὶ τοῦ Ἀκουιλίου ἀποδείκνυσθαι τὴν ζημίαν, καὶ οὐκ ὀφείλει ὄρκῳ τοῦ ἐνάγοντος ἢ ζητήσις τέμνεσθαι. καὶ τοῦ αὐτοῦ βιβ. tit. ιη. κεφ. κς. [Sch. d. III. 70.]

L. 1. ξ'. ο) Ἡ τῶν συμβολαίων ἀπόλεια οὐκ ἀναιρέτ
C. IV. 21. τὸς ἀγωγὰς, ἐν ᾧ δυνατὸν ἔστιν ἐτέρωθεν ἀποδειχθῆ-
ναι ρ) τὸ ἀληθές.

ἡ τῶν συμβολαίων ἀπόλεια] Θεοδώρου. Κὰν ἀπόληται τὸ γραμματεῖον, οὐδὲν ἦτον ἀπαιτεῖται τὸ χρέος ὁ δεβίτωρ, εἰ ἀλλαχόθεν δειχθῆ, ὅτι χρεωστῆ· ὡς ἐάν δεῖξη ὁ δανειστής, ὅτι χρεωστῆται, καλῶς ἀπαιτεῖ τὸν δεβίτωρα, καὶ οὐκ ἔχη τὸ γραμματεῖον αὐτοῦ, κατὰ τὴν ζ. διατ. τοῦ παρόντος tit. ὁμοιον περὶ δωρεαστικοῦ βιβ. η. tit. νε. διατ. β. εἴρηται. [Sch. e. III. 70.]

Τὸ κατὰ πόδας. Τοὺς χρεώστας τοὺς σοὺς οἰοισδήποτε λογαμοῖς χρεωστῆν σοι τὰ χρήματα ἐάν ἀποδείξῃς, πρὸς καταβολὴν συναθήσει προσέλευσιν δεχόμενος ὁ ἀρχὸν τῆς ἐπαρχίας. καὶ οὐδὲ ἀντικειταί σοι ἡ τῶν συμβολαίων ἀπόλεια, ἐάν μόνον φανεραῖς ἀποδείξῃς τοὺς σοι χρεωστῆν ἀποδείξῃς. φανεραῖς ἀποδείξῃς. τῇ ἐπιφορᾷ προσέχειν ὀφείλει, ὡς τε ὁ μὴ εὐπόρῳ συμβολαίων φανερός ἀποδείξῃς ἀπαιτεῖται. ὁ γὰρ τὸ συμβολαίων ἔχων εἰς πρόληψιν αὐτοῦ χρέους προβάλλεται. καὶ λοιπὸν ὁ ἐναγόμενος εἰ βούλεται δικαιολογησάσθαι πρὸς τὸ συμβόλαιον, αὐτὸς ἀποδείκνυσθαι. [Sch. e. III. 70.]

L. 2. ξα'. Ἐάν δύο δανεισάντων καὶ ἐν λαβόντων γραμ-
C. eod. ματεῖον ὁ ἕτερος ἐναχθῆ ὡς πλαστογράφος καὶ ἠττηθῆ, οὐδὲν κωλύει τοῦτο τὸν ἕτερον κινήσαι.

ἐάν δύο δανεισάντων] Θεοδώρου. Ἐάν τις προφῆρον ἐγγραφον καταδικασθῆ ὡς πλαστογράφος, οὐ κωλύεται ἄλλος ἐν τούτῳ τῷ αὐτῷ συμβολαίῳ χρησάσθαι. κείναι γὰρ ἐν τῷ ζ. βιβ. tit. ξ. διατ. α'. ὅτι μεταξύ ἐτέρων κριθέντα οὐ βλαπτει ἕτερον. μὲνησο τῆς κθ'. διατ. τοῦ ιε. tit. τοῦ προκειμένου βιβ. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι ἡ. διατ. τοῦ κβ'. tit. τοῦ θ'. βιβ. ἀνάγνωθι αὐτήν. [Sch. f. III. 70.]

Τοῦ Νικαέως. Ἐπέξελέ μοι τὸ τελευταῖον κεφ. τοῦ μ'. tit. τοῦ η'. βιβ. 99) κωδ. ὁ φησὶ· Ἐάν πολλοὶ πολλοὺς ἐπιρωτήσαν, ἢ εἰς πολλούς, ἢ πολλοὺς ἕνα, ἐάν τινὲς τῶν χρεωστώντων ἐπέρωσαν τὸ χρέος, καὶ καταβαλεῖν ἐνήχθησαν, ἢ ὁ εἰς τῶν κατέβαλεν, ἄρα ἐνεῦθεν καὶ οἱ ἄλλοι προκριματίζονται, ἢ ἔχουσι παραγραφῆν; καὶ φαιμεν, ὅτι οἱ λοιποὶ πρόκριμα πρῶτον, ὡς ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ὄντος. καὶ ἔστι οὐκ ἢ τινὸς ἐνγνωμοσύνη γενική. καὶ μηδεὶς νοσῶν) ἀγνωμοσύνη ταύτην τὴν διατάξιν. ταύτην γὰρ, ὡς εἶπον, ἐπέξελέ μοι. ἰδικῆ γὰρ ἐστὶν ἐπὶ σιτουλιάνδων καὶ προμιτίνδων, καὶ οὐκ ὀφείλει κρατεῖν ἐν τοῖς ἄλλοις. καὶ καλῶς· ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ χρέος, καὶ οἱ ἐπερωτηθέντες, καὶ πολλοὶ τυγχάνωσαν, ἀλλ' ἐν λογίζονται πρόσωπον· καὶ κατὰ τοῦτο ἡ τοῦ ἐνός ὁμολογία βλαπτει καὶ τοὺς ἄλλους. ὡσαύτως ὁ ἐλκυσμὸς τοῦ ἐνός διακοπτει τὴν παραγραφῆν καὶ περιπετουατεῦει τὴν ἀγωγῆν καὶ κατὰ τῶν μὴ ἐλκυσθέντων. [Sch. f. III. 71.]

L. 3. ξβ'. ρ) Ὁ ἐν ὑπομνήμασιν ὁμολογήσας μὴ κερθῆ-
C. eod. σθαι συμβολαίῳ, οὐκέτι αὐτῷ κέρχεται.

ὁ — ὁμολογήσας] Ὁ ἐπὶ πράξεως ὑπομνήμασιν ἀποταξάμενος τινι συμβολαίῳ, οὐ δύναται χρησάσθαι αὐτῷ. ἔγνω γὰρ βιβ. α'. tit. γ. διατ. κ'. καὶ βιβ. β. tit. γ. διατ. κθ'. ὅτι ἔξεστιν ἐκαστῷ καταφρονεῖν τῶν ἰδίων δικαίων. [Sch. g. III. 71.]

Τὸ κατὰ πόδας. Εἰ ὁ ἀντιδικὸς σου ἐν ὑπομνήμασι τοῦ ἀρχόντος τῆς ἐπαρχίας, ὅτε ἡ πίστις τοῦ συμβολαίου τοῦ

criminibus hanc constitutionem actori onus probandi imponere.

2) probationes autem] Recte ait, probationes dici, quae sunt instrumentis vel testibus. Iusurandum enim probatio non est, ut lib. 60. tit. 3. cap. 60. quo dicitur: Oportet igitur in lege Aquilia damnum probari, nec debet iureiurando actoris quaestio decidi. Et libri eiusdem tit. 18. cap. 27.

LX. Amissio instrumentorum¹⁾ non perimit actionem, si modo aliter veritas probari possit.

1) amissio instrumentorum] Theodori. Quamvis instrumentum amissum sit, nihilominus debitum a debitore exigitur, si aliunde probetur, eum debitorem esse: ut si creditor ostenderit, sibi deberi, a debitore exigere possit, licet eius instrumentum non habeat, iuxta const. 6. huius tit. Idem de donationis instrumento lib. 8. tit. 55. const. 2. dicitur.

Τὸ κατὰ πόδας. Debitores tuos quibuscunque rationibus debere tibi pecuniam si probaveris, ad solutionem compellet aditus Praesens provinciae. Neque obstat tibi amissio instrumentorum, si modo manifestis probationibus eos tibi debere ostenderit. *Manifestis probationibus.* Observanda est illatio, ab eo scilicet, qui instrumenta non habet, manifestas probationes exigi. Nam qui instrumentum habet, ad praesumptionem debiti id profert. Itaque reus, si fidem instrumenti arguere velit, ipse probare debet.

LXI. Si cum duo in creditum ivissent¹⁾, et unum idemque instrumentum accepissent, alter ut falsarius accusatus et victus sit, hoc nihil impedit, quominus alter agere possit.

1) si cum duo in creditum ivissent] Theodori. Si quis prolatum instrumento quasi falsarius damnatus sit, non ideo prohibetur alius eodem instrumento uti. Dicitur enim lib. 7. tit. 60. const. 1. res inter alios iudicatas alii non nocere. Memineris const. 29. tit. 15. libri propositi. Nec obstat const. 8. tit. 22. lib. 9. Lege ipsam.

Nicaei. Excipias cap. ultimum tit. 40. lib. 8. Codicis, quo dicitur: Cum plures a pluribus stipulati sunt, vel unus a pluribus, vel plures ab uno, si quidam ex reis promittendi debitum agnoverint, et ut solverent, conventi fuerint, vel unus quibusdam solverit, quaeritur, an ex eo ceteris praeiudicetur, vel exceptionem habeant. Et dicimus, ceteros praeiudicium pati, cum una eademque res sit. Sit igitur unius agnitio generalis. Et nullus existimet, illam constitutionem huic refragari. Hanc enim, ut dixi, excipias. Nam specialis est in reis stipulandi et promittendi, neque in aliis obtinere debet. Et merito: est enim unum idemque debitum, et rei promittendi, licet plures sint, pro una tamen persona habentur: ideoque unius professio ceteris nocet. Similiter unius conventio praescriptionem interruptit et actionem perpetuat etiam adversus eos, qui non conventi sunt.

LXII. Qui apud acta professus est¹⁾, se non usurum instrumento, eo non amplius utitur.

1) qui apud acta professus est] Qui apud acta renuntiavit alicui instrumento, eo uti non potest. Didicisti enim lib. 1. tit. 3. const. 20. et lib. 2. tit. 3. const. 29. licere cuique iura sua contemnere.

Τὸ κατὰ πόδας. Si adversarius tuus apud acta Praesidis provinciae, cum fides instrumenti prolata in du-

o) Cap. 60. legitur apud Harm. I. 8. §. 7. et Attal. tit. XVII. §. 10. p) Harm. δειχθῆναι. q) Sic lego. Fabr. ἀνά. qq) Adde τοῦ ante κωδ. r) Malim ἐννοσῶ: et nemo audeat negligere hanc constitutionem. rr) Cap. 62. totidem verbis legitur in Syn. p. 232. et apud Harm. I. 8. §. 6.

προφερομένον εἰς ἀμφίβολον ἐκαλεῖτο, μὴ χρησιμοποιεῖται αὐτὸν τοῦτω τῷ συμβολαίῳ ἐμαρτύρατο, οὐκ ὀφείλεις εὐλαβεῖσθαι, μήποτε ἐκ ταύτης τῆς γραφῆς, ἢ οὐκ εἶναι ἀληθῆ καὶ διὰ τῆς καταθέσεως αὐτοῦ συνέστησεν, εἰς δευτέραν ἀπαίτησιν γένηται. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. οὐδὲν δὲ ξένον, τὸν ἀποτατόμενον συμβολαίων*) μὲν αὐτῷ κέχρησθαι. καὶ γὰρ ὁ ἀποτατόμενος φόρον παραγραφή οὐκ ἐπι αὐτῷ κέχρηται. σημειῶσαι δὲ καὶ τὴν πρόληψιν, ὅτι δοκεῖ τις μὴ κέχρησθαι τῷ συμβολαίῳ ὡς ψευδεῖ. [Sch. g. III. 71.]

ξγ'. Ἐὰν ὁ τῶν δημοσίων φροντιστὴς ἐποίησεν ἀπόδειξιν τῆς καταβολῆς τῶν τοῦ δημοσίου χρεώσῃ, καὶ συμβῆ ταύτην ἀπολέσθαι, χρεὴ πρὸς ἀπόδειξιν τοὺς λόγους τοῦ δημοσίου προσερχθῆναι.

τοὺς λόγους τοῦ δημοσίου] Σημειῶσαι, πότε ἀναγκάζεται ὁ φίσκος τοὺς ἰδίους λόγους παράγειν εἰς τὴν καθ' ἑαυτοῦ ἀπόδειξιν. σημειῶσαι ἀναγκασίον καὶ χρησίμον, ὅτι ἀναγκάζονται οἱ τοῦ δημοσίου φροντισταὶ προκομίζειν τοὺς τοῦ δημοσίου χρεῖστας εἰς βοήθειαν οὐ μόνον τῶν ἐναγομένων παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐτέρου ἐντείνον ὀφελουμένου. σημειῶσαι καὶ περὶ δανειστοῦ, ὅτι ἀναγκάζεται καὶ οὗτος τοὺς οἰκείου λόγους προφέρειν, ἐπιζητούντος τοὺς τοῦ χρεωστοῦ, ὡς βιβ. κγ'. tit. α'. κεφ. λς'. καὶ περὶ ἀγροποπράτου βιβ. ζ'. tit. ιγ'. ὅλον. μᾶλλον δὲ τὸ ιδ'. αὐτοῦ κεφ. καὶ τὸ ιδ'. [Sch. h. III. 71. sq.]

ξδ'. Ὡς περὶ οὐ χρεὴ κανθέντων τῶν γραμματείων τοὺς χρεώστας ἀρνεῖσθαι· οὕτως ἀδικόν ἐστιν καὶ δανειστὴν λέγοντα ἀπολέσαι τὸ γραμματεῖον πάντως πιστεύεσθαι. ὀφείλει οὖν ἄλλας προφέρειν ἀποδείξεις.

ὡς περὶ οὐ χρεὴ κανθέντων] Θεοδώρου. Ἀποδείξεως ἀπολεσθείσης, κῶν προσάγει τοὺς ἰδίους λόγους ὁ τὴν ἀποχρῆν ποιήσας, τουτέστιν ὁ γράμμας, ὅτι ὁ δεβίτωρ ἔδοκε τὸ χρεῖος, οὐ πιστεύεται. μὲνησο γοῦν, ὡν εἶπον ἐν τῇ ε'. διατ. τοῦ ιδ'. tit. τοῦ παρόντος τεταύτου βιβ. περὶ τοῦ μὴ δεχέσθαι τινα ὑπὲρ ἑαυτοῦ φέροντα ἰδίους λόγους. οὐ γὰρ πιστεύεται, εἰ καὶ διοικητὴς εἴη τοῦ φίσκου. εἴρηται δὲ ἐν τῇ ιγ'. διατ. τοῦ κ. tit. τοῦ παρόντος βιβ. ὅτι ἐάν καταβληθῶν τινα χρεῶστος ποσοτητα ἀπολέσῃ**) τὸ περὶ τῆς καταβολῆς ἔγγραφο, αὐτὸς ὀφείλει δεῖξαι, ὅτι κατέβαλε. μὲνησο δὲ τῆς πρώτης διατάξεως τοῦ ιδ'. tit. τοῦ αὐτοῦ βιβ. [Sch. i. III. 72.]

ἄλλας — ἀποδείξεις] Οὕτως εἶπε καὶ ἡ πρώτη τούτου τοῦ tit. διατάξις, ὅτι διὰ φανερῶν ἀποδείξεων ὀφείλει δεικνύσθαι τὸ ἀληθές. [Sch. k. III. 72.]

ξε'. Ἡ διάταξις ὁμοία τῇ πρὸ αὐτῆς, λέγουσα, ὅτι τὸ ἀπολέσθαι τὴν ἀπογραφήν τινα τὴν γενεθλιακὴν οὐ βλάπτει τὴν αὐτοῦ κατάστασιν· δῆλον δὲ ὅτι ἐὰν ἄλλαις ἀποδείξεσι κέχρηται περὶ τῆς ἰδίας εὐγενείας.

τὴν ἀπογραφήν — τὴν γενεθλιακὴν] Σημειῶσαι, ὅτι καὶ ἡ γενεθλιακὴ ἀπογραφή εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐγενείας παραλαμβάνεται. [Sch. l. III. 72.]

Θεοδώρου. Κῶν ἀπόληται ἡ ἀπογραφή τινος ἡ γενεθλιακὴ, οὐ βλάπτειται ἐκ τούτου περὶ τὴν ἰδίαν κατάστασιν, δηλονότι ἄλλοθεν δεικνύων, ὅτι εὐγενὴς ἐστίν. ἀνάγνωθι τὴν ζ'. διατ. η'. θ'. ι'. καὶ ια'. μὲνησο δὲ καὶ τῆς α'. καὶ δ'. διατ. τοῦ παρόντος tit. καὶ γινώθι ὡς ἐν κανόνι, ἐάν ἀπόληται τὸ παρὰ τινος ἔγγραφο^{sss)}, καὶ δευθῆ ἄλλοθεν τὸ ζητούμενον, οὐ βλάπτειται. ἀνάγν. δὲ καὶ τὴν ιγ'. διατ. τοῦ παρόντος tit. ὁμοίον καὶ βιβ. η'. tit. νς'. διατ. β'. περὶ δωρεαστικῶν. [Sch. l. III. 72.]

ξς'. Ὁ στρατιώτης πληρώσας καὶ ἀφθεῖς τῆς στρατείας, εἰ καὶ ἀπώλεσε τὸ συμβολαίον τὸ περὶ τούτου, ὅμως κέχρηται τοῖς τῶν ἀφθεθέντων προνομίοις.

bium revocaretur, non usurum se hoc instrumento contestatus est, vereri non debes, ne ex ea scriptura, quam non esse veram etiam professione sua probavit, negotium denuo repetatur. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Nec novum est, ut qui instrumento renuntiavit, uti eo amplius non possit. Nam et qui fori praescriptioni renuntiavit, uti eo non amplius potest. Nota autem et praesumptionem, videri quem ideo non uti instrumento, quod pro falso illud habuerit.

LXIII. Si dispensator apocham fisci debitori derit, eaque casu amissa sit, ad probationem solutionis rationes fiscales¹⁾ edi oportet. L. 4. C. IV. 21.

1) rationes fiscales] Nota, quando fiscus cogatur exhibere rationes suas ad fidem contra se faciendam. Nota rem necessariam et utilem, procuratores fisci compelli, rationes fiscales promere non solum ad utilitatem eorum, qui ab ipsis conveniuntur, sed et cuiuslibet alterius, qui inde utilitatem habet. Nota et creditorem desiderante debitore compelli, rationes suas edere, ut lib. 23. tit. 1. cap. 36. et de argentario lib. 7. tit. 18. totum, maxime vero eiusdem cap. 14. et 19.

LXIV. Sicut instrumentis igne consumtis¹⁾ debitorum negare non oportet: ita iniquum est, et creditori dicenti, se instrumentum amisisse, continuo fidem adhiberi. Alias igitur probationes²⁾ proferre debet. L. 5. C. eod.

1) sicut instrumentis igne consumtis] Theodori. Apocha amissa, licet rationes suas proferat is, qui apocham fecit, hoc est, qui scripsit, debitorem debitum solvisse, ei non creditur. Memineris igitur eorum, quae dixi in const. 5. tit. 19. huius libri 4. non esse admittendum eum, qui pro se ipso rationes suas profert. Non enim ei creditur, licet administrator fisci sit. Dictum est autem in const. 18. tit. 20. huius libri, eum, qui certam auri quantitatem solverit, si solutionis instrumentum amiserit, probare debere, se solvisse. Memineris autem const. 1. tit. 19. eiusdem libri.

2) alias igitur probationes] Sic ait et const. 1. huius tituli, manifestis probationibus veritatem ostendi debere.

LXV. Haec constitutio similis est superiori, aique, non ideo, quod quis natalem professionem¹⁾ amiserit, statum eius laedi: nimirum si aliis probationibus de ingenuitate sua utatur. L. 6. C. eod.

1) natalem professionem] Nota, natalem quoque professionem ad probationem ingenuitatis adsumi.

Theodori. Licet amissa sit professio alicuius natalis, non laeditur ex eo circa statum suum, scilicet si aliunde probet, se ingenuum esse. Lege const. 7. 8. 9. 10. et 11. Memineris et const. 1. et 4. huius tit. et scias loco regulae, eum, qui instrumentum amiserit, si aliunde id, de quo quaeritur, probatum sit, non laedi. Lege et const. 13. huius tit. Simile et lib. 8. tit. 56. const. 2. de donationis instrumento.

LXVI. Miles post impleta stipendia¹⁾ dimissus, licet instrumentum hac de re factum amiserit, tamen veteranorum privilegiis utitur²⁾. L. 7. C. eod.

s) Lege συμβολαίῳ. ss) Fabr. ἀπώλεση. sss) Verba sic colloca: ἐάν ἀπόληται παρὰ τινος το ἔγγ. Basil. T. II.

ὁ στρατιώτης πληρώσας] Τὸ κατὰ πόδας. Ἐὰν κατὰ τοὺς εἰωθότας χρόνους τῆς στρατείας σεμνῶς ἀπελύθη¹⁾, κἂν τὰ περὶ τοῦτον τοῦ πράγματος, ὡς λέγεις, συμβόλαια ἀπώλετο, εἰ ἐν ἄλλαις ὁμολογουμέναις ἀποδείξεσιν ἢ ἀλήθειαν ἀποδειχθῆναι δύναται, τὰ τῶν βετεράνων προνόμια καὶ σὲ ἔχειν δύνασθαι ἐν χρήσει, συνωμολόγηται. [Sch. m. III. 72.]

κέρχεται τοῖς — προνομίοις] Τουτέστι, μὴ ὑποκεῖσθαι λειτουργίαις πονηρῶν, ἢ συνεισφορᾷ τινι δημοσίων ἔργων, ὡς εἰρηται ἐν τῷ μ. π. τ. τοῦ νη. βιβ. ὁ δὲ λέγει, συμβόλαιον, μᾶλλον δὲ χάριτος ἐστὶ κατὰ συνθήκην τινα διδόμενος τῷ ὀφειλῶντι. ὅμοια γὰρ κείνται διατάξεις εἰ βουλομένηται πάντως γίνεσθαι αὐτοῖς τὰς λεγομένους τεστιμονιαλλίαι, καὶ ἐμφανίζεσθαι αὐτάς, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἀπολύεσθαι. [Sch. n. III. 72.]

L. 8. C. IV. 21. ξζ'. Ἐὰν ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων πωλήσῃ τὸν ἀγρόν, καθ' οὗ τὴν χρῆσιν ἔχει, κἂν ἀπώλεσεν ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων τὰ ἴδια δικαιώματα, ὅμως ἀποδεικνύων ἄλλοθεν τὴν ἀλήθειαν οὐδὲν ἐκ τῆς τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος πράσεως ὑφίσταται πρόκριμα.

L. 9. C. eod. σιν. ξη'. Αἱ διαιρέσεις καὶ ἀγράφως γινόμεναι ἰσχύουσιν.

αἱ διαιρέσεις] Ἐργως τοῦτο καὶ ἐν τῷ φαμίλια νεροσκοῦνδαι, καὶ ἐν τῷ κομμῶνι διβιδουῦνδο τοῦ γ. βιβ. [Sch. o. III. 73.]

L. 10. C. eod. ξθ'. Καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀγράφως γίνεται πρῶσις· καὶ ἐὰν ἐγγράφως γένηται, ἀπόλωνται δὲ τὰ συμβόλαια, μένει ἐρρωμένη.

καὶ ἐξ ἀρχῆς] Ὡς γὰρ ἔγνωσ ἐν τῷ βιβ. τῷ ζ. τῶν δὲ ῥέβους καὶ πανταχόθεν, οὐ δέεται ἐγγράφου οὐδέποτε ἢ πρῶσις. [Sch. p. III. 73.]

L. 11. C. eod. ο'. Κἂν ἀπόλωνται τὰ ὑπομνήματα τῆς ἀντεξουσιότητος, οὐδὲν ὁ παῖς ἀδικεῖται.

κἂν ἀπόλωνται τὰ ὑπομνήματα] Τὸ κατὰ πόδας. Ἡ γενομένη ἐμαγκυπατίων, εἰ καὶ ἡ τῶν ὑπομνημάτων δύναμις μὴ φαίνεται, ἐὰν ὅμως ἄλλαις ἀναμφιβόλοις ἀποδείξεσιν, ἢ ἐκ προσώπων, ἢ ἐκ τῆς τῶν συμβολαίων καθαροῦς πίστεως, γενομένην τὴν ἐμαγκυπατίονα δυνατόν ἀποδειχθῆναι, τῆ τῶν ὑπομνημάτων ἀπώλεια ἢ ἀλήθεια οὐ δύναται ἀνατρέπεσθαι. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως, βλέπε δὲ καὶ πῶς παροῦσαι αἱ¹⁾ διατάξεις τῶν συμβολαίων ἀπολομένων φανεράς καὶ ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις ἀπαιτοῦσιν, αὕτη δὲ ἐφανέρωσε καὶ ποίαις, οὗ ἢ διὰ μαρτύρων ἢ διὰ συμβολαίων ἄλλων. τί γὰρ οὐ φέροι ὁ νόος ὁμολογίαν τοῦ πατρὸς περὶ τινων συναλλαγμάτων πρὸς αὐτὸν ὡς ἐμαγκυπατίον γενομένων, ἢ δωρεῶν ἐμφανισθείσας ἐν ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ὁ πατήρ κατέθετο, ἐμαγκυπατίον αὐτὸν ἤδη γεγονέναι; [Sch. q. III. 73.]

Σημείωσαι, οὗ οὐ δικαιούται τις ἐκ τοῦ λέγειν, ὡς ἀπώλεσε τὰ συμβόλαια, ἀλλ' ἐκ τοῦ δεῖξαι, οὗ ἀληθῶς εἶχε συμβόλαια περιποιούντα αὐτὸν δεσπότην τινὸς πράγματος, καὶ οὗ ἀληθῶς ἀπώλεσε τὰ συμβόλαια τὰ ἡθῆντα. [Sch. q. III. 73.]

Σημείωσαι, οὗ τῶν συμβολαίων ἀπώλεια οὐ βλάπτει τὴν ἀλήθειαν δεικνυμένην διὰ φανερῶν καὶ ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, καθ' ὅσον φησὶν ὁ Παλαιός, ἢτοι διὰ μαρτύρων ἢ συμβολαίων. ἀνάγνωθι καὶ τὸ ξ'. κεφ. καὶ τὸν ἐκεῖ Παλαιόν, καὶ βιβ. μγ'. π. ε'. κεφ. ιδ'. καὶ τὸν Παλαιόν. σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, οὗ ὠφελοῦσι τὸν νόον εἰς ἀντεξουσιότητα καὶ τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸς αὐτὸν ὡς ἀντεξουσιότητα γενομένα συναλλάγματα. [Sch. q. III. 73.]

L. 12. C. eod. οα'. Ἐὰν τις εἰς τὴν νομὴν εἰσῆνέχθῃ τοῦ δωρηθέντος αὐτῷ κτήματος, κἂν ἀγράφως τοῦτο γέγονεν, ἔχει τὸ ἀσφαλές.

ἐὰν τις εἰς τὴν νομὴν] Ἡ παραδοθεῖσα δωρεὰ οὐκ ἀνατρέπεται διὰ τὸ παραμεληθῆναι τὸ δόξαν περὶ αὐτῆς ἔγ-

1) miles post impleta stipendia] Τὸ κατὰ πόδας. Si solitis temporibus militiae honeste dimissus es, licet de hac re instrumenta, ut dicis, facta perditia sint, si aliis evidentibus probationibus veritas ostendi potest, veteranorum privilegia etiam te usurpare posse, dubium non est.

2) veteranorum privilegiis utitur] Hoc est, non esse obnoxios muneribus publicis, vel collationi alicui operum publicorum, ut dictum est tit. 46. lib. 18. Hoc autem, quod ait, est instrumentum, vel potius charta ex more data militanti. Similes enim extant constitutiones, quae volunt omnino iis dari, quae dicuntur testimoniales, easque insinuari, atque ita eos dimitti.

LXVII. Si fructuarius fundum, in quem usumfructum habet, vendiderit, licet proprietatis dominus instrumenta sua amiserit, tamen si aliunde veritatem probet, nullum ex fructuarii venditione praedictum patitur.

LXVIII. Divisiones¹⁾ etiam sine scripto factae valent.

1) divisiones] Hoc didicisti tit. familiae eriscundae et tit. communi dividundo lib. 3.

LXIX. Etiam ab initio¹⁾ sine scripto venditio fit: et si in scriptis facta sit, amissa autem sint instrumenta, rata tamen manet.

1) etiam ab initio] Ut enim didicisti lib. 7. de rebus et pluribus aliis locis, venditio nunquam indiget instrumento.

LXX. Licet interierint acta¹⁾ emancipationis, tamen filius non laeditur.

1) licet interierint acta] Τὸ κατὰ πόδας. Emancipatione facta, etsi actorum tenor non existat, si tamen aliis indubiis probationibus, vel ex personis, vel ex instrumentorum pura fide, factam esse emancipationem probari possit, actorum interitu veritas convelli non potest. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Vide autem, ut haec quoque constitutiones instrumentis perditis manifestas et indubias probationes desiderant, haec autem ostendat et quales, probationem scilicet per testes vel per alia instrumenta. Quid enim si filius proferat confessionem patris de quibusdam contractibus cum eo velut emancipato celebratis, vel instrumentum donationis gestis intervenientibus insinuat, in quibus pater profitebatur, ipsum dudum emancipatum fuisse?

Nota, alicui non prodesse, si dicat, se instrumenta amisisse, sed si ostenderit, se revera habuisse instrumenta dominum alicuius rei ipsum efficientia, et revera dicta instrumenta amisisse.

Nota, instrumentorum amissione non laeditur veritatem, quae manifestas et indubiis probationibus ostenditur, ut ait Antiquus, id est, vel testibus, vel instrumentis. Lege et cap. 60. et ibi Antiquum, et lib. 43. tit. 5. cap. 14. et Antiquum. Nota etiam hoc, filio ad emancipationem probandum prodesse etiam contractus patris cum eo tanquam emancipato initos.

LXXI. Si quis in possessionem¹⁾ praedii sibi donati inductus sit, etiamsi sine scriptis hoc factum sit, tamen firmum est.

1) si quis in possessionem] Donatio tradita non revocatur ob praetermissum instrumentum, quod

1) Fabr. ἀπελύθη. 11) Lege αἱ παροῦσαι.

γραφον. μη δόξη σοι δὲ ἐναντία εἶναι ἢ γ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. οὐ γὰρ ποιεῖ μνήμην τραδιτιονος. ὑπέβλε μέντοι γε τὰ αὐτὰ πράγματα ἐπὶ προστάσι δωροῦμενα κατὰ τὴν διάστιξιν τῆς πρώτης διατ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ. βιβ. ἀνάγνωθι δὲ βιβ. ἢ. τιτ. γ'. διατ. ιθ'. καὶ τιτ. νε'. διατ. β. [Sch. r. III. 73.]

Τὸ κατὰ πόδας. Οὐ διὰ τοῦτο ἔλαττον εἰσελθῶν εἰς τὴν νομὴν τοῦ κτήματος ἀπὸ δωρεᾶς, ἐπειδὴ τοῦτον τοῦ πράγματος παραμελήσθαι τὸ συμβόλαιον λέγεται, ταύτην κατέχειν δυνήσῃ. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. τοῦτο γὰρ βούλεται λέγειν· εἰσενεχθεὶς εἰς τὴν σχολάζουσαν τοῦ ἀγροῦ νομὴν δωρεᾶς ἔνεκεν, οὐ διὰ τοῦτο ταύτην ἔλαττον δύνασαι κατέχειν, ἐπειδὴ λέγεται τὸ συμβόλαιον τοῦτον τοῦ πράγματος παραμελήσθαι. [Sch. r. III. 73.]

οβ'. Ἐάν τις διαμαρτύρηται τινὰς ὡς ἀπολέσας συμβολαία, ἀγνοοῦσι δὲ ἐκείνοι τὴν περὶ τούτων τῶν συμβολαίων ἀλήθειαν, οὐ δύναται αὐτῷ τούτῳ χηρῆσασθαι εἰς μαρτυρίαν, τῷ ὅτι διεμαρτύρητο τῶν συμβολαίων ἀπολομένων.

ἔάν τις διαμαρτύρηται] Θεοδώρου. Ὁ λέγων ἀπολέσαι συμβολαία ὀφείλει δεῖξαι, ὅτι ἀπώλεσε, κἂν διαμαρτύρηται τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν τοῦ χόστου δύναμιν, ὡς ἀπώλεσε τὸ συμβόλαιον. αὐτὸς ἀναγκάζεται συστήσαι^{u)} τὴν τοῦτον ἀπώλειαν, ὡς φησιν ἢ ε'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. [Sch. s. III. 74.]

Ὅτι τυχὸν κατήλθεν καὶ τοὺς γείτονας διεμαρτύρησατο, ὡς ἀπολέσας συμβολαία, οὐκ εἰδότες, τίνᾳ εἰδῶν^{uu)} ἀπολεσθέντα συμβολαία, καὶ τίς ἢ ἐν αὐτοῖς δύναμις, ἢ ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀγορεύεν ἐπὶ τῷδε τῷ συναλλάγματι συμβόλαιον, ἢ ποῖον γεγονός. ἢ οὐκ ἀναμαρτύρηται ἢ γενομένη πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας πρᾶγμα, οὐκ ἐν δικαστηρίῳ συμβάλλεται. [Sch. s. III. 74.]

ογ'.^{v)} Εἰ τις διάφορα ὑπὲρ ἑαυτοῦ προφέρει διακαίματα, μάχωνται δὲ ἀλλήλοις^{vv)} ταῦτα, ἀνίσχυρα αὐτῷ ἔστω^{ww)} καὶ ἀνωφελεῖ.

εἰ τις διάφορα] Θεοδώρου. Οὐκ ἔρωται ἂ φέρει τις ὑπὲρ ἑαυτοῦ συμβολαία, ἐάν ἀλλήλοις διαμάχωνται. ἀνάγνωθι τὸ κείμενον ἐν τῇ ζ'. νεαρχῆ περι μαρτύρων ἐναντιουμένων ἀλλήλοις. [Sch. t. III. 74.]

Τυχὸν γὰρ συμβολαία προφέρει τις περὶ τύχης δικαζόμενος, ποτὲ μὲν ὡς πρὸς δούλον αὐτὸν γενομένα, ποτὲ δὲ ὡς πρὸς ἐλευθέρου, ὥστε ἀκατάλληλον εἶναι τὴν τῶν συμβολαίων δύναμιν. πολλὰ τοιαῦτα ἐν φάκτω συμβαίνουσι. [Sch. t. III. 74.]

οδ'.^{x)} Ἐν ταῖς γυμναζομέναις δίκαις τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν ἢ τε πίστις τῶν συμβολαίων καὶ αἱ καταθέσεις τῶν μαρτύρων. εἰ δὲ δημόσιά εἰσιν ὑπομνήματα, προτιμῶνται τῆς τῶν μαρτύρων φωνῆς.

ἐν ταῖς γυμναζομέναις δίκαις] Θεοδώρου. Τὴν αὐτὴν ἰσχύον ἔχουσι τοῖς μαρτυροῦσι τὰ συμβολαία. μὲμνησο τῆς β'. διατάξεως τοῦ κ'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. λεγούσης, τὰ συμβολαία χρηρῆται πιστεύειν^{xx)} πλέον τῶν μαρτύρων. [Sch. u. III. 74.]

Θαλελαίου.^{y)} Ταῦτα νόησον, εἰ μὴ ἅρα δημόσια ὑπομνήματα ἦσαν. τότε γὰρ προτιμῶνται τῆς τῶν μαρτύρων φωνῆς, ὡς φησι τιτ. κ'. διατ. α'. [Sch. u. III. 74.]

Τοῦτο νόει, ὅτε τοῦ γενομένου ἐπὶ τῷ συναλλάγματι ἐγγράφου ἀπολεσθέντος δεικνύται διὰ μαρτύρων ἀγράφως τὸ συναλλάγμα. καὶ ἀνάγνωθι τὸ γ'. κεφ. τοῦ παρόντος τιτ. τὰ γὰρ ἐγγράφα διὰ τὴν εὐχεροτέραν ἀπόδειξιν τῶν πρακτικῶν γίνονται. εἰ μὲντοι πρὸς ἀντιπαράστασιν ἐγγράφων μαρτυριῶν καὶ κατασεισμένων ἀγραφοὶ παραγάγονται μαρτυρία, οὐκ ἔχουσι τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἀλλὰ νικῶσιν αἱ ἐγγράφοι μαρτυρία. καὶ ἀνάγνωθι βιβ. κ'. τιτ. α'. κεφ. κς'. καὶ μβ. [Sch. u. III. 74.]

ut fieret, convenerat. Ne putes autem obstare const. 13. huius tit. Neque enim meminit traditionis. Excipiant tamen res suffragii causa donatas secundum distinctionem const. 1. tit. 3. huius libri 4. Lege autem lib. 8. tit. 53. const. 19. et tit. 55. const. 2.

Τὸ κατὰ πόδας. Non idcirco minus inductus in prae-dii possessionem donationis causa, quod eius facti praetermissum instrumentum dicatur, haec obtinere potes. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Hoc autem dicere vult: Inductus in vacuum fundi possessionem donationis causa, non ideo minus hanc obtinere potes, quod eius facti instrumentum praetermissum esse dicatur.

LXXII. Si quis testationem¹⁾ amissorum instrumentorum apud aliquos habuerit, illi autem horum instrumentorum veritatem ignorent, non potest ad probationem uti eiusmodi testatione amissorum instrumentorum. L. 13. C. IV. 21.

1) si quis testationem] Theodori. Qui dicit, se instrumenta amisisse, amissionem eorum probare debet, licet apud eos, qui tenorem eorum ignorarunt, testatus sit, se instrumenta amisisse. Ipse eorum amissionem probare cogitur, ut ait const. 5. huius tit.

Fortasse apud vicinos testationem habuit de amissis instrumentis, ignorantes, quoniam essent instrumenta deperdita, et quis eorum tenor, vel factumne esset ab initio de hoc contractu instrumentum, vel quale factum esset. Testatio igitur facta apud ignorantem rem gestam, in iudicio non prodest.

LXXIII. Si quis diversa¹⁾ pro se proferat instrumenta, haec autem invicem secum pugnent, infirma sint eique inutilia. L. 14. C. eod.

1) si quis diversa] Theodori. Non firma sunt instrumenta, quae quis pro se profert, si invicem secum pugnent. Lege, quod Nov. 90. dicitur de testibus sibi invicem contradicentibus.

Forte enim quis de statu suo litigans instrumenta profert, modo quidem secum quasi servo facta, modo vero quasi cum libero homine, ut tenor instrumentorum invicem dissentiat. Plura eiusmodi in facto contingunt.

LXXIV. In exercendis litibus¹⁾ eandem vim obtinent tam fides instrumentorum quam depositiones testium. Si vero acta publica sint, testium voci praeferruntur. L. 15. C. eod.

1) in exercendis litibus] Theodori. Eandem vim, quam testes, habent instrumenta. Memineris const. 2. tit. 20. huius libri, quae dicit, potiolem esse fidem instrumentorum, quam testium.

Thalelaei. Haec intellige, nisi acta publica sint. Tunc enim nuda testium voci praeferruntur, ut ait tit. 20. const. 1.

Hoc intellige, cum instrumento contractus deperdito, testibus sine scripto contractus probatur. Et lege cap. 33. huius tit. Instrumenta enim ad faciliorem rei gestae probationem fiunt. Si tamen ad impugnanda et infirmanda testimonia scripta proferantur non scripta, non eandem vim habent, sed plus valent testimonia scripta. Et lege lib. 21. tit. 1. cap. 26. et 42.

u) Fabr. συστήσαι. uu) Adde τί. v) Cap. 73. legitur apud Harm. I. 2. §. 15. et in Schol. s. ad Basil. XXI. 1. cap. 15. Fabr. T. II. p. 556. vv) μάχοντα ἀλλήλοις Schol. w) Schol. Harm. ἔστω. x) Cap. 74. usque ad αἱ καταθέσεις τῶν μαρτύρων habet Harm. I. 8. §. 15. xx) Lege πιστεύεσθαι. y) Hoc scholium habet et Reitzius ad Harm. I. I. not. 23. sed in fine ibi legitur: ὡς ἐν τῷ κβ'. β. Δτ. τιτ. ε'.

Οὐκ εἶπεν, αἱ παρονομασίαι αὐτῶν. ὥστε οὐκ ἂν ἐκφρα-
γίσματα φέρη^{z)} μαρτύρων φωνῆ, ἰσοδυναμεί τοῖς συμβολαίοις.
[Sch. u. III. 74.]

Εἰ γὰρ τις τὸ συμβόλαιον τῆς ἀποχῆς, ὅπερ ἔλαβεν ἀπὸ
τοῦ δανειστοῦ, ὑπὲρ ὧν αὐτῷ κατέβαλε νομισμάτων, ἀπώ-
λεσε, τὴν δὲ καταβολὴν διὰ πέντε μαρτύρων συστήσει, ἴσον
ποιεῖ τῇ ἐμφανείᾳ τῆς ἀποχῆς. καὶ ἐπὶ πράσεως δὲ τοῦ συμ-
βολαίου τῆς πράσεως ἀπολομένου^{zz)}, εἰ διὰ μαρτύρων τις συ-
στήσει ταύτην γενέσθαι, ἴσον ποιεῖ τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ συμβο-
λαίου. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐκμαρτυρίῳ. εἴτε γὰρ τοῦτο προκο-
μίσῃ τις, εἴτε τοὺς ἐν αὐτῷ ὑπογράψαντας, τὸ αὐτὸ ποιεῖ.
[Sch. u. III. 75.]

L. 16. οὐκ εἶπεν, αἱ παρονομασίαι αὐτῶν. ὥστε οὐκ ἂν ἐκφρα-
γίσματα φέρη^{z)} μαρτύρων φωνῆ, ἰσοδυναμεί τοῖς συμβολαίοις.
C. IV. 21. οὐκ εἶπεν, αἱ παρονομασίαι αὐτῶν. ὥστε οὐκ ἂν ἐκφρα-
γίσματα φέρη^{z)} μαρτύρων φωνῆ, ἰσοδυναμεί τοῖς συμβολαίοις.
Εἰ γὰρ τις τὸ συμβόλαιον τῆς ἀποχῆς, ὅπερ ἔλαβεν ἀπὸ
τοῦ δανειστοῦ, ὑπὲρ ὧν αὐτῷ κατέβαλε νομισμάτων, ἀπώ-
λεσε, τὴν δὲ καταβολὴν διὰ πέντε μαρτύρων συστήσει, ἴσον
ποιεῖ τῇ ἐμφανείᾳ τῆς ἀποχῆς. καὶ ἐπὶ πράσεως δὲ τοῦ συμ-
βολαίου τῆς πράσεως ἀπολομένου^{zz)}, εἰ διὰ μαρτύρων τις συ-
στήσει ταύτην γενέσθαι, ἴσον ποιεῖ τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ συμβο-
λαίου. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐκμαρτυρίῳ. εἴτε γὰρ τοῦτο προκο-
μίσῃ τις, εἴτε τοὺς ἐν αὐτῷ ὑπογράψαντας, τὸ αὐτὸ ποιεῖ.
[Sch. u. III. 75.]

οὐκ εἶπεν, αἱ παρονομασίαι αὐτῶν. ὥστε οὐκ ἂν ἐκφρα-
γίσματα φέρη^{z)} μαρτύρων φωνῆ, ἰσοδυναμεί τοῖς συμβολαίοις.
Εἰ γὰρ τις τὸ συμβόλαιον τῆς ἀποχῆς, ὅπερ ἔλαβεν ἀπὸ
τοῦ δανειστοῦ, ὑπὲρ ὧν αὐτῷ κατέβαλε νομισμάτων, ἀπώ-
λεσε, τὴν δὲ καταβολὴν διὰ πέντε μαρτύρων συστήσει, ἴσον
ποιεῖ τῇ ἐμφανείᾳ τῆς ἀποχῆς. καὶ ἐπὶ πράσεως δὲ τοῦ συμ-
βολαίου τῆς πράσεως ἀπολομένου^{zz)}, εἰ διὰ μαρτύρων τις συ-
στήσει ταύτην γενέσθαι, ἴσον ποιεῖ τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ συμβο-
λαίου. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐκμαρτυρίῳ. εἴτε γὰρ τοῦτο προκο-
μίσῃ τις, εἴτε τοὺς ἐν αὐτῷ ὑπογράψαντας, τὸ αὐτὸ ποιεῖ.
[Sch. u. III. 75.]

Non dixit, si testes praesentes sint. Itaque licet vox
testium obsignata producat, eandem vim habet cum
instrumentis.

Nam si quis instrumentum securitatis, quod accepit
a creditore eius pecuniae nomine, quam ei solvit, ami-
serit, solutionem autem quinque testibus probaverit,
perinde est, ac si securitas extet. Sed et in emtione,
si emtionis instrumento amisso quis testibus emtionem
celebratam probaverit, perinde facit, ac si instrumen-
tum proferat. Idem et in testatione. Nam sive quis
illam producat, sive eos, qui ei subscripserunt, idem
facit.

LXXV. Si quis conventus¹⁾ manum suam pro-
latam in cautione, vel tabella, vel alia charta infi-
tatus fuerit, si quidem ex comparatione²⁾ convictus
sit, hoc est, prolata ipsius alia manu, et cum ea
collata, quae posita est in cautione, in poenam men-
dacii actori aureos viginti quatuor solvat. Si vero
vel tabellio³⁾ producat, apud quem instrumentum
confectum est, aut etiam alii de veritate testimo-
nium perhibentes, tunc praeter XXIV aureorum
multam nec facultatem habeat opponendae exceptio-
nis non numeratae pecuniae, dicens, quamvis instru-
mentum confectum sit, non esse data, quae in eo
perscripta sint, sed omnimodo condemnetur, etiamsi
revera nihil ei numeratum sit. Haec, si quis ex
contractu suo conveniatur. Sin autem tutor sit aut
curator alicuius ex his, qui in tutela vel cura-
tione sunt, sive mas sit, sive etiam femina, quae
secundum constitutiones liberorum suorum tutelam
gerit, ac manum suam prolatam in contractu pupil-
lorum vel eorum, qui sub curatione sunt, infititur:
tunc, si quidem ex sola collatione literarum mendacii
convicti sint, ipsi XXIV aureos⁴⁾ praestent: sin au-
tem ex productione tabellionis vel testium, exceptio-
nem quidem non numeratae pecuniae non amittent
personae, quae in tutela⁵⁾ vel curatione sunt: (ne-
que enim deliquerunt:) ipsi autem tutores vel cura-
tores alios XXIV aureos poenae nomine actori prae-
stabunt, salva pupillis et his, qui in curatione sunt,
exceptione non numeratae pecuniae. Neque enim ae-
quum est, ut ex alienis delictis damnatum sentiant.
Postquam haec de reis constitutio sanxit, ad actio-
rum personam transit, iubens, si actor manum suam
in charta contra se prolata, forte apocha, positam
infittetur, ipsum similiter, si quidem sola collatione
literarum convictus sit, XXIV aureos pendere: si
vero productione tabellionis aut testium, tunc omni-
bus modis reputet, quae illa apocha continentur,
etiamsi revera ei soluta non sint. Haec, si suo no-
mine agat. Sin autem tutor sit vel curator, prae-
stat quidem duplum poenae XXIV aureorum: sed is,
qui in tutela vel curatione est, apochae exceptionem
non numeratae pecuniae opponere potest. Intellige
autem, comparationem literarum ubique fieri post
novellam constitutionem, quae iubet, comparationes
literarum fieri iureiurando praestito.

z) Lege φέρηται et adde ἐν ante ἐκφραγίσματι. zz) Fabr. ἀπολομένου. α) Cap. 75. totum habet Syn. p. 232. sq.
b) η̄ deest in Syn. c) Syn. προκί. d) Syn. αὐτοῦ ἐτέρας. e) Syn. κδ'. f) Sic et Syn. Leucl. in marg. παρ' οὐ.
g) Syn. ἐγράφη. h) Syn. ἐπιτιμῶ. i) Sic lego cum Syn. Fabr. παρονομασίαν. k) Syn. δύναται. Leucl. in marg. δύνασθαι.
l) Syn. ἀντιπιδέται. m) Syn. ταῦτα μὲν, ἐάν. n) Lege ἐνάγεται. o) εἴτε deest in Syn. p) ἐστὶ deest in Syn. q) καὶ
deest in Syn. r) Syn. ἰδίων. s) Syn. ἀρνήσεται. t) Syn. τὰ κδ'. νομισμάτων. u) Syn. οὐδέ. v) Syn. κούρατωρας.
w) Syn. οὐδέ. x) ἐάν deest in Syn. Supplet Leucl. in marg. y) Sic Syn. Fabr. ἀρνήσεται. z) Syn. ἐλεγχέη. Leucl.
in marg. ἐλεγχέη. a) Syn. ἐπὶ αὐτοῦ. b) Syn. ἐπιτιμῶν.